

Адыгэкъалэ хэхъоныгъэу ышыхэрэм, щыкӀагъэу илэхэм атегущыӀагъэх

Адыгэкъалэ инароднэ депутатхэм я Совет хэсыгъоу тыгъуасэ шылагъэм хэлэжъагъ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат. 2013-рэ илъэсым мы муниципальнэ псэуплэм хэхъоныгъэу ышлыгъэхэм, тапэкӀэ пшъэрлыгъэу зыфигъэуцужьыхэрэм, шыкӀагъэу илэхэм къызэрэуагъоигъэхэр атегушылагъэх. Ӏофтхьабзэр къызэӀуихыгъ ыкӀи зеришагъ Адыгэкъалэ инароднэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Лыхэсэ Юрэ. ЗытегушылӀнхэу агъэ-нэфэгъэ Ӏофыгъохэм ар кӀэкӀэу къащыуцугъ, анахъэу анаӀ зытырагъэтышт лъэныкъохэр къыгъэнэфэгъэх.

Нэужым гушылэр зыштагъэу Адыгэкълэ имэрэу Хьатэгъу Налбый зэфэхьысыжьхэр ышлэхэзэ, 2013-рэ илътэсымкълэ социальнэ-экономикэ хэхьонын гуы ялэхэм, непэ зэшлуахын фаеу къапышылхэм, нэмыкълэныкъохэм кытегушылагъ. Ащ къызэрилуагъэмкълэ, блэкыгъэ илътэсым сомэ миллион 324,1-рэ зытефэрэ промышленнэ продукция кыдагъэкыгъ, ащкълэ гухэлъэу ялагъэр гъэцэклагъэ хьугъэп. Ушхьагъу шхьалэу ащ фэхьугъэр Вологодскэ заводым икьутамэу Адыгэкълэ дэтым кыдигэкълэр нахь макълэу

зерицагээр ары. Муниципальнэ гъэпсыклэ зилэ псэуплэм loф цызышлэрэ предприятие мынхэм япчъагъэ 150-м клэхъэ. Ахэм янахыбыр гьомыллпхъэ лэнькыном ыки псэлъэшын-ным ахэцагъ. Бизнес цыклум-рэ гурытымрэ хэхъоныгъэхэр ашынхэм фэлорышлэрэ муни-ципальнэ программэу шылэм ишуагъэклэ блэкыгмэ илъ-сым унэе предпринимательхэм ахъцэ лэпылэгъу зерафатлуп-цыгъэр, джащ фэдэу сомэ миллион фэдиз чыфэу мыхэм зэраратыгъэр Н. Хьатэгъум кы-хигъэщыгъ.

Льэныкъо зэфэшхьафхэм

кыаркыгыз сомэ миллион
259,1-рз Адыгэкалэ иэконо-
микэ блэкыгыз ильэсым кы-
халъхагы, 2012-м а пчыагыр
сомэ миллион 284-м клахъэ-
зтыгыз. Бюджет инвестициеу
муниципалитетым кылэкълха-

гээр зэвлэмжлн сомэ миллион 98,8-рэ мэху. Ащ шыщэу сомэ миллион 63,2-р федеральнэ гупчэм, миллион 32,7-р республикэ бюджетим, сомэ миллиони 3 имыкүурэр муниципалитетым кятлупшыгъэх. 2013-рэ илхэсым, гухэлх гъэ-нэфагъэ зилэ федеральнэ программэу «Къуаджым социальнэ хэхьоныгъэ ышлыныр» зыфилорэм ишлуагъэкэлэ, клэлэ еджэкло 360-рэ зыщеджэштхэ гурыт еджаплэ къуаджэу Хьалхэуае цагъэнсыг. Ащ ишлын сомэ миллион 74-м ехуу тырагъэклодаг. Джащ фэдэу муниципальнэ гъэпсыкэлэ зилэ псэуплэм ипашэхэм аналэ зытырагъэтырэ лъэныкъохэм ащыщ унэгъо ыкли специалист ныбжьыклэхэм лэпылэгъу афэху-гъэныр, ахэм псэуплэхэр афэхэфыгъэныр.

Адыгэкълэ хэхьоныгэхэр ышлынхэм фэлорышлэрэ гухэль гьэнэфагьэ зилэ программэхэм ягьэцэклэн зэклэмкли сомэ миллион 86-м ехьу апэуагьэхьагь. 2012-рэ илгьэсым икьэ-

гээлэгхонхэм ягэпшаггэмэ,
а пчяггэр проценти 162-м
шлөкы. Блэкыггэ илгэсым
кыкыюл муниципальнэ гэгэ-
псыкэ зилэ псэүплэм ибюд-
жет фэдэу кынгыггэр сомэ
миллион 323-м ехгү.

Псауныггэр кьэухумэгэ-
ным, гэсэнэгэм, культурэм,
нэмык лъэныкьохэмки гъ-
хъагъэу ашын альэкыгъэхэм
кьэлэ администратием ипашэ
кьащыцугъ. Ау анахъэу ына-
лэ зытыридзгъэр чыклагъэу,
гумэкыгъоу щылэхэр арых.
Ахэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае
кьулыкьу зэфшъхъафхэм ялэ
зэхэлъэу зэдэлъжэнхэм мэ-
хъанэшхо илэу ылытагъ. Сыд
федэрэ лъэныкьокли лэпылэ-
гъу кьафэхъухэрэ, Адыгкьа-
лэ ищыклагъэхэр зэхэзылэхэ-
рэ АР-м и Лышъхъэу Тхьа-
кьушынэ Аслъанрэ АР-м и
Правительствэу и Тхьаматэу
Къумпыл Муратрэ зэрафэра-
зэхэр арилъагъ.

— Уф-м и Президентэу Владимир Путиным жьоныгъуаклэм кьыдыгъэкыгъэ унашъохэр гъэцэклэгъэнхэм фэш! 2013-рэ илъэсым тшлагъэр маклэп. Анахъэу тыналэ зытедгъэтыгъэр социальнэ мэхъанэ зилэ юфыгъоухэм язэшлохын ары. Непэ Адыгъэзалэ хэхьоныгъэхэр ышлынхэм-

кэ, ыпэкэ лыкютэнымкэ амалышухэр илэх, ахэр дгэфе-дэжыныхэм джы тыпылбын фае. Мы муниципальнэ образовании зыдэсны чыплэм федеральнэ гюгу зэрэпхырыкырэри зышыдгэгэгупшэ ху-щтэп, ащи тэрэзэу укьеклуа-лэмэ, шлогэшхо кытын ыльэ-кышчт, — кылуагь Кьюмпыл Мурат зэхэсыгом хэлажэ-хэрэм закъыфигазэзэ.

Псауныгээр кэзүхүмэгэ-
ным ыки гэсэнүгэм яси-
стемэхэм тапэки хэхэны-
гэхээр ашлынхэм, Адыгкэ-
лэ икэбзэгэ шапхэхэм ади-
штэным, социальнэ юфыгөхэр
зэшохыгэнхэм, инвестице-
хэр нахыбэ шлыгэнхэм афэш
джырэблагэ анахэу аналэ
зыгырагэтын фаехэм респу-
бикэм и Премьер-министрэ кэ-
щыуцугэ, зэхэсыгьом хэлэжэ-
гэ министрствэхэм ыки күүл-
кыкүхэм япашэхэм унэшю
гэнэфагэхээр афишлыгэх.

— Цыфхэм ящылэк-псэу-
кӀэ нахышы шыгӀэныр —
джары АР-м и Лышхъу Тхьа-
кӀушынэ Аслъан пшӀэрыль
шхъайэу кытфигъуцурэр. Ар
дгӀэцӀкӀэным амалэу тилэр зӀ-
кӀэ етхылӀэшт, — кыӀуагъ
КъумпӀыл Мурат кӀэхым.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

«ОШЪАДЭР»
мэфэкІмэ ахэлажьэ

Мыекъуапэ итворческэ объединениеу «Ошъадэр» адыгэ лъапкэ искусствэм изехъакомэ ащыщ. Культурэм и Илъэс фэгъэхьыгъэ концертхэр Мыекъуапэ, Гъобэкъуае, Пэнэ-жыкъуае къащитыгъэх.

— Тилофшэн зедгэжыагээр ильэс хуугэй, — кытылуаг «Ошъадэм» ихудо-жественнэ пашэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу Едыдж Викторие. — Мыекыуапэ иадминист-рации, нэмыкхэу Ыпылэгъу кытфэху-рэмэ тафэраз. Къалэм культурэмклэ игьэлорышланлэ ипашэу Цэй Розэ пчы-хъэзэхажэмэ зафэдгъыказырыным фэш ишулагъ кытегъэкы.

Тиреспубликэ шызэхашэрэ концерт-

хэм, лъэпкъ зэхыхъэхэм «Ошъадэр» арагъэблагъэ. АщкIэ кыхьхэдгъэшырэр артистхэм ордэ кьалощтми, къэшъощтхэми Iэпэлэсэныгъэ ин зэрэхэлъыр ары. Адыгэмэ я ИлъэсыкIэ фэгъэхыгъэ мэфэкIым «Ошъадэр» хэлэжыагъ. Адыгэ быракъым и Мафэ, нэмыкIхэм ар ахэ-тышт, культурэм и Илъэс гъэхьагъэхэр шишIыштых.

САХЬИДЭКЪО Нүрбый.

Сүрэтым итхэр: «Ошъадэм» хэтхэр.

Юфыгъуабэмэ атегушчылагъэх

Адыгэ Республикэм ихэбзэуэхумэкю къулыкъухэм япашхэр зыхэлэжыгъэхэ координационнэ зэхасыгъо джырэблагъэ щылагъ. Ар зерищакъ АР-м ипрокурор шхъалэу Василий Пословскэм. Юфтыабзэм хэлэжыгъэх АР-м и Премьер-министр игуадзэу Наталья Широковар, АР-м хэгъэгу юцл юфхэмкӀэ иминистр игуадзэу БрантӀ Мурадин, АР-м ихэбзэуэхумэкю къулыкъухэм япашхэр, прокуратурэм юфтышӀэхэр, къулыкъу зэфэшхьафхэм ялыкӀохэр.

Зэхасыгъом юфыгъо шхъалэу зыщитегушчылагъэхэр терроризмэм пэшӀуеклогъэнымкӀэ ыкӀи экстремизмэ нэшанэ зилэ бзэджэшлагъэхэр зэрамыхъанхэмкӀэ, джащ фэдэу лъэпкъ ыкӀи дин зэфышчытыкӀэхэм альэныкъокӀэ бзэджэшлагъэхэм ащӀухъумэгъэнхэмкӀэ, зыныбж имыкӀугъэ лӀтахъохэм бзэджэшлагъэхэр зэрамыхъанхэмкӀэ АР-м ихэбзэуэхумэкю къулыкъухэм ялофшӀэн зэрэзыхащэрэм гъунэ лъыфыгъэныр арых. АР-м ипрокурор шхъалэу игуадзэу С. Швецовым зэфэхысыжхэр къышӀыхэзэ къызэрилуагъэмкӀэ, лъэпкъ ыкӀи дин зэфышчытыкӀэхэм альэныкъокӀэ, терроризмэм, экстремизмэм апэшӀуеклогъэнымкӀэ АР-м ихэбзэуэхумэкю къулыкъухэм игъэкӀотыгъэ юфшӀэнхэр зэрахъэх. Непэрэ мафэм ехуӀлэу Адыгеим лъэпкъ зэфэшхъафӀи 108-рэ щӀэпсэу. Республикэм лъапсэ щызилэ урысхэмрэ адыгэхэмрэ анэмькӀэу анахыбэу Адыгеим щыпсэухэу агъэунэфыгъэхэр ермэлхэр, украинцэхэр ыкӀи курдхэр. ЗэклэмкӀи общественнэ объединение 282-рэ ыкӀи дин организации 82-рэ республикэм щатхыгъ.

Мы аужырэ илъэсхэм лъэпкъ зэфэшхъафхэм бзэджэшлагъэу зэрахъэхэрэм хэлшыкӀэу ахъуагъ. А лъэныкъомкӀэ 2012-рэ илъэсым а пчъагъэр процент 30 хъуштыгъэмэ, 2013-рэ илъэсым процент 80-м нэсэу зыкӀилэтыгъ.

2013-рэ илъэсым экстремизмэм ылъэныкъокӀэ бзэджэшлэ-

гъи 5 зэрахъагъэу АР-м хэгъэгу юцл юфхэмкӀэ и Министерствэрэ щынэгъончъэнымкӀэ федеральнэ къулыкъум и ГъэлорышӀаплӀэрэ зэгъусэхэу къыхагъэщыгъ. БзэджашӀэхэм экстремизмэ нэшанэ зилэ тхыгъэхэр Интернетым къырагъэхъагъэх.

С. Швецовым къызэрилуагъэмкӀэ, бзэджэшлагъэхэр анахыбэу зезыхъагъэхэу агъэунэфыгъэхэр зыныбж имыкӀугъэхэр арых. Ащ къеушыхъаты культурэм, гъэсэнэгъэм альэныкъокӀэ ныбжьыкӀэхэм блэтӀупщыгъэхэр зэрялэхэр, плуныгъэ тэрэз зэрамыгъотырэр, лъэпкъ ыкӀи дин зэфышчытыкӀэхэр гъэпытэгъэнхэмкӀэ ныбжьыкӀэ политикэ юфшӀэныр икӀоу зэрэзэхемыщакъэр.

2013-рэ илъэсым лъэпкъ зэфышчытыкӀэхэм, терроризмэм ыкӀи экстремизмэм альэныкъокӀэ хэбзэгъэуцугъэу щылэхэр аукуагъэхэу юфыгъо 899-рэ АР-м ипрокуратурэ къыхигъэщыгъ. Ахэм ядэгъэзыжынкӀэ юфыгъо 600-мэ прокуратурэр ахэплагъ ыкӀи унэшъо гъэнэфагъэхэр ышӀыгъэх.

АР-м ипрокурор иӀэпылэгъу шхъалэу Е. Алексейцевам къызэрилуагъэмкӀэ, 2013-рэ илъэсым АР-м ихэбзэуэхумэкю къулыкъухэм бзэджэшлӀэгъи 194-у къычӀагъэщыгъэм щыщэу 169-р зыныбж имыкӀугъэхэм зэрахъагъэх. Анахыбэу бзэджэшлагъэхэр зыщызэрахъагъэхэу агъэунэфыгъэхэр Теуцожь, Тэху-тэмыкӀое районхэр, къалэу Мыекъуапэ арых. ЛӀтахъохэм бзэджэшлагъэу адызэрахъагъэхэм япчъагъэ процент 28,6-кӀэ 2013-рэ илъэсым нахъ макӀэ хъугъэ. НыбжьыкӀэхэм альэныкъокӀэ бзэджэшлагъэу зэрахъэхэрэм япчъагъэ АР-м къыщелыхыгъ нахъ мышӀэми, лӀтахъохэм бзэджэшлагъэу зэрахъэрэр нахъ макӀэ шыгъэнымкӀэ ыкӀи ахэм ящыкӀэгъэ лӀпылэгъу ягъэгъотыгъэнымкӀэ къэралыгъо хабзэм иуполномоченнэ ыкӀи чӀыплэ зыгъэлорышӀэжынкӀэ къулыкъухэм япашхэрэм икӀоу япшӀэрылхэр зэрамыгъэцакӀэрэр А. Алексейцевам игушӀилэ къыщыкӀигъэтхыгъ. Джащ фэдэу унэгъо зегуремылохэм къарыкыгъэ сабийхэу ыкӀи лӀтахъохэу социальнэ щынагъо зышхъащытхэр игъом къыхэгъэщыгъэнхэмкӀэ ащ япхыгъэу къулыкъухэм икӀоу япшӀэрылхэр агъэцакӀэхэрэп. КӀэлэцыкӀухэм альэныкъокӀэ зэрахъэрэ бзэджэшлагъэхэм къагъэлъагъо сабийхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэмкӀэ зэшӀомыхыгъэ юфыгъуабэ зэрэщылэр.

Хэбзэуэхумэкю къулыкъухэм хэукъоныгъэу ашӀыхэрэр дэгъэзыжыгъэнхэм фэшӀ гъэлъэшыгъэ шыкӀлэм тетэу прокуратурэр альӀыплӀэн ыкӀи ведомственнэ уплӀэкӀунхэр шыгъэнхэ фаеу АР-м ипрокурор шхъалэу А. Пословскэм зэхыхъэм къыщылуагъ.

КИАРЭ Фатим.

МэшлогъэкӀосэ къулыкъур зызэхашагъэр илъэс 365-рэ зэрэхъурэм фэшӀ тышъуфэгушӀо

МашӀом зыкӀимыштӀэным лъыплӀэрэ къэралыгъо къулыкъум икӀутамэ мэшлогъэкӀосэ къулыкъур зызэхашагъэр илъэс 365-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ юфтыабзэхэр джыдэдэм къалэу Мыекъуапэ щызэрехъэх.

Мыщ фэдэ юфтыабзэхэр зыфитегъэпсыхъагъэхэр Урысыем имэшлогъэкӀосэ къулыкъухэм гъогоу къаӀугъэм кӀэлӀеджакӀохэр нӀлуасэ фэшӀыгъэнхэр, ахэм яшӀэныгъэ зыкӀегъэлэтыгъэныр ары.

МашӀом зыкӀимыштӀэным лъыплӀэрэ къэралыгъо къулыкъум илофышӀэхэм мэшлогъэкӀосэ къулыкъухэм ялофшӀэн фэгъэхыгъэ егъэдженхэр гурит еджаплӀэхэм ащызэхашӀэщытх. МэшлогъэкӀосэ къулыкъухэм «пчъэ зӀлухыгъэхэм ямафэхэр» ащыкӀоштых, мэшлогъэкӀосэнымкӀэ оборудованиеу ялэхэр кӀэлӀеджакӀохэм арагъэлъэгущытх. Ащ нэмыкӀэу, мэшлогъэкӀосэ цыкӀлухэм ядружинэхэм азыфагу зэнэкӀокъу зэфэшхъафхэр шыкӀоштых. Джащ фэдэу Урысыем ошӀэдэмышӀэ юфхэмкӀэ и Министертствэ илофышӀэхэм, сэнэ-

хъат гъэнэфагъэхэр языгъэгъотырэ еджаплӀэхэм, апшӀэрэ еджаплӀэхэм ачӀэсхэм яхудожественнэ лӀпӀэлэсэнэгъэ къызыщагъэлъэгъошты зэнэкӀокъухэр зэхашӀэщытх.

МэшлогъэкӀосэ къулыкъур зызэхашагъэр илъэс 365-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ юфтыабзэхэм къадыхалъытагъэу концерт къатышты, гурит еджаплӀэхэм ачӀэсхэмрэ студентхэмрэ ахэм къарагъэблӀэгъэщытх, мэшлогъэкӀосэ къулыкъум иветеранхэм шлухъафтынхэр аратыштых.

МашӀом зыкӀимыштӀэным лъыплӀэрэ къэралыгъо къулыкъум илофышӀэхэм ачӀэклэ мымфӀэкӀышхом фэшӀ шъори, шъуиунагъохэм арысхэми тышъуфэгушӀо, псауныгъэ пытэ, насыпышхо шъуилӀэнэу, лӀфӀоу ешъухыжыэхэрэм гъэхъагъэхэр ащышъушӀынэу, ренэу шъуиогу къэргъонэу тышъуфӀэлао.

МашӀом зыкӀимыштӀэным лъыплӀэрэ къэралыгъо къулыкъум икӀутамэу къалэу Мыекъуапэ щыӀэм инспекторхэу Р. КУШӀУ, Ф. АУЛӀ

Тырэгущхо, тыщэгугъы

Хэтрэ ныбжьыкӀи уахътэ къекӀу сэнэхъатэу къыхихыштым егупшысэн фаеу. Сыд фэдэ сэнэхъат ыгъотыгъэми, тидэ юф щешӀэми, ыгукӀэ ащ фэшӀыпкъэу щытмэ цыфмэ шӀу альӀэгущты, уаси къыфашышты.

Цыфым анахъ лъаплӀэу илӀэр псауныгъ. Алахъталэм ыуж ар зылэ илӀыр врачыр ары. Ар исэнэхъат фэшӀыпкъэу, шӀу ыльӀэгъоу, цыфӀоу зӀлазэрэм ыгу къызэрэдищӀэщытым пылымэ, ащ фэдэ врачым ищытху лъэшэу аӀэты.

Мыхэр зӀклэ епхыӀлӀэнхэ лъӀэкӀышты невротолог ныбжьыкӀэу ПэнэжыкӀое сымӀэджӀэщым юф щызышӀэрэ Къэзэнч Рузанэ Асланэ ыпхъум. Рузанэ ДжармӀэкӀо лӀакъом щыш. ЯтӀэу Аслан хычӀлӀэгъ хъугъэ чылэ зӀкӀужь дахэу Ленинхъаблэ къышчыгъ, предпринимателӀэу юф ешӀэ. Янэу Мерэм юфшӀӀӀлӀэ зэфэшхъафхэм ащылӀэжыагъ.

Янэ-ятӀэхэм ягугъу къызкӀэсшырэр плуныгъэ-гъэсэнэгъэр унагъом къыщӀежыэш ары. Нахъыжыым уасэ фишӀын ыльӀэклӀэу, зымы емыпӀэгӀклӀэу, цыфыгъэ, адыгагъэ, лъытэныгъэ хӀлӀэу ныбжьыкӀэр зыгъэсэн зыльӀэкӀыштыр ны-тыхэр ары.

Рузанэ АдыгӀкъалэ дӀэт гурит еджаплӀэу N 1-р 2004-рэ илъэсым дышӀэ медалькӀэ къеухышӀ, къалэу Краснодар дӀэт медицинэ академием чӀэхъэ. ЗеджахӀклэ, 2010-рэ илъэсым, ординатурэм чӀэхъажы. Мэзиирэ еджэнымрэ юфшӀлӀ-

нымрэ зедегъэцакӀэ. 2012-рэ илъэсым ижъоныгъокӀэ мазэ щегъэжыагъэу ПэнэжыкӀое сымӀэджӀэщым юф щешӀэ.

Мэзэ заулӀклэ узӀклӀэбэжмэ, тиунагъо ышхъэу Казбек хыльӀэу сымӀаджӀэу «Ӏэпылэгъу псынклӀэм» юф щызышӀэрэ Уджыхъу Дариет сымӀэджӀэщым нигъэсыгъ. Машинэм ар зӀрилӀэу врач ныбжьыкӀэ къылухъагъ. ЭКГ-р зышӀашӀырэ кабинетым сымӀаджӀэр аригъэщакъ, иузэу ыгъэунэфыгъэм елӀытыгъэу еӀэзгъыр ригъэжыагъ. Мэфэ заулӀклэ Казбек ыльӀакъо теуцожыгъ.

ИныбжьыкӀагъэ емылӀытыгъэу Рузанэ зэрэврач лӀпӀэлэсэр сымӀэджӀэщым чӀлӀыгъабэмэ агъэунэфыгъ. Мыщ фэдэу исэнэхъат хэшӀыкӀ фызилэ врач тисымӀэджӀэщ юф зэрэщӀилӀэрэр тичылӀклӀи, ащ къегъэтӀысӀкыгъэ псӀэплӀэхэмкӀи насыпыгъӀклэ сӀлӀытэ.

2011-рэ илъэсым, чъэпыогъу мазэм, Рузанэ Къэзэнчхэм ахъагъ. Зыхъхъэгъэ лӀакъом цыф мафэ фӀэхунэу, ныбжьыкӀэу зэрэгъотыгъэхэр насыпшӀонхэу, ящылӀклэ дӀэхэнэу тыфӀӀӀало. Ны-тыхэу зыгъэсагъэхэми ялӀфыгъэ халъхъэгъэ шэн дахэхэм, зекӀуакӀлэхэм, ицӀыфыгъэ пае «тхъашъуегъэпсэу» ятӀэло.

Рузанэ цыфыгъэу хӀлӀыр, ишӀэбагъэ, илӀпӀэлэсэнэгъэ хӀхъо зӀпытӀэу, псауныгъэ илӀэу, ищытху анахъ лъэгаплӀэм тырагъэуцоу щылӀэнэу тыфӀӀӀало.

Нэхэе унагъор.

Хэбзэгъэуцугъэр амыукъоным фэшӀ

Красногвардейскэ районым ит муниципальнэ образованиеу «Белосельскэ къоджэ псӀэу-пӀэм» санитарнэ-ветеринарнэ хэбзэгъэуцугъэр зэрэцагъэцакӀэрэр ыуплӀэкӀугъ Адыгэ Республикэм ипрокуратурэ. Ащ зэфэхысыжыгъэу ышӀыгъэм къызэригъэлъагъорэмкӀэ, мы псӀэуплӀэм хӀкӀхэр щыгугъоигъэнхэмкӀэ ыкӀи ахэр дӀэщыгъэнхэмкӀэ хэбзэгъэуцугъэу щылӀэр бэрэ аукуоу агъэунэфыгъ. Джащ фэдэу къы-

хагъэщыгъ былымхэм яхъун пылхэм санитарнэ-ветеринарнэ шапхъэу хэбзэгъэуцугъэхэм къыдалытэхэрэр зэрамыгъэцакӀэхэрэр, ахэм гъунэ алызыфын фӀе къулыкъухэм ащ аналэ зэрэтырамыгъэтырэр. Мы зӀптстӀумэ къахӀкыкӀэ Красногвардейскэ районым ипрокурор игъоу ылытагъ псӀэуплӀэм иадминистрацие ипашӀэ игуадзэ пшӀэдӀкыжы егъэхыгъэнэу. А цыкӀагъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм

фэшӀ псӀэуплӀэм иадминистрацие ипашӀэ пӀэлӀэ гъэнэфагъэ фагъэуцугъ.

Ветеринарием ыкӀи санитарием альэныкъокӀэ мыхэм афӀэдэ хэукъоныгъэхэр зэрагъэунэфыгъэхэм фэшӀ ахэм альӀыплӀэн фӀе къулыкъухэм — ветеринариемкӀэ ГъэлорышӀаплӀэм ыкӀи Роспотребнадзорым АР-мкӀэ и ГъэлорышӀаплӀэ прокуратурэм тхылхэр лӀкӀигъэхъагъэх.

Бзәр кӕуӕхӕмӕгъаным, зӕкӕош республикӕхӕу Кӕбӕртӕ-Бӕлкӕарым, Кӕрӕцӕе-Щӕрджӕсым ыкӕи Адыгеим азыфагу илӕ зӕпхыныгъӕр гъӕпытӕгъӕнӕр, зӕлӕпкӕгъу журналистхӕр зӕрӕшлӕнхӕр, яхӕгъу шыкӕбӕрхӕмкӕ зӕдӕгӕошхӕр арыпшӕрылӕ шӕхӕлӕу ахӕм ялӕгъӕр. Илӕс 25-рӕ хъуӕгъу мы республикищым кыдагъӕкӕлӕр зӕхӕт номерхӕм мӕхъанӕшхо зӕрӕлӕм ыкӕи я 100-р кыизӕрӕдагъӕкӕлӕгъӕм кыизӕрӕгъуоигъӕхӕр атегушылӕгъӕх, тӕпӕкӕ гухӕлӕу зыфагъӕуцужыштытхӕр агъӕнӕфагъӕх. Ныдӕлфӕбзӕмкӕ гъӕзетыр кыдзӕгъӕкӕлӕхӕр зӕхӕгъушылӕжыгъӕх.

Юфтыӕбзӕр зӕришӕгъ «Адыгӕ псалӕм» иредактор шӕхӕлӕу Хъӕшлӕцӕ Мухъӕмӕд. Пстӕуми апӕ юбилейнӕу я 100-рӕ зӕхӕт номерыр кыизӕрӕдӕкӕлӕгъӕмкӕ кӕфӕгушылӕгъ, ащ зилахышлӕ хӕзылӕхӕгъӕхӕм ацӕ кырилуӕгъ.

Юбилей зӕхӕт номерӕу мӕзӕм и 7-м кыдӕкӕлӕгъӕр зыфӕгъӕхыгъӕгъӕр дунӕ мӕхъанӕ зилӕ кӕимӕфӕ Олимпиадӕу Шӕчӕ шыкӕлуӕгъӕр ары. Ащ гъӕшлӕгъӕнӕу бӕ кыхӕгъӕр. Олимпиадӕ джӕгунхӕм зыизӕрафӕгъӕхъазырыгъӕр, Олимпиадӕм имашлӕ зӕрӕпӕгъӕкӕлӕгъӕхӕр. Зӕкӕош республикищым яспортсмен цӕрылӕхӕу, Олимпиадӕ джӕгунхӕм ахӕлӕжӕгъӕхӕу, хагъӕунӕфыкӕлӕр чыплӕхӕр кыдзӕзыхыгъӕхӕм ясурӕтхӕр зӕхӕт номерым итых, ахӕм афӕгъӕхыгъӕ кӕбӕр гъӕшлӕгъӕнхӕри иплӕгъӕштых.

Кӕбӕртӕ-Бӕлкӕар Республикӕм хӕутинымкӕ ыкӕи коммуникацӕ жугъӕмкӕ и Комитет итхӕматӕу Игорь Дроздовым Юфтыӕбзӕм кӕкӕлолӕгъӕхӕм зӕкӕлӕми шуфӕс кӕарихыгъ. Ныдӕлфӕбзӕм изӕгъӕшлӕнӕкӕ, икӕуӕхӕмӕнӕкӕ, адыгӕхӕр нахӕ зӕпӕблӕгъӕ хъунхӕмкӕ мы зӕхӕт номерхӕм мӕхъанӕшхо зӕрӕлӕр ащ кылуӕгъ. Ащ лӕпсӕ ӕзытыгъӕ тинахыжӕхӕм Юфтышхо зӕрӕзӕшлуахыгъӕр кыыхыгъӕштыгъ. Ар джы зӕри-

Гъэтхәпэм и 21-м Кӕбӕртӕ-Бӕлкӕар Республикӕм икӕлӕ шӕхӕлӕу Налщык хӕутиным и Унӕу дӕтым цыфыбӕ кӕкӕлолӕгъ. Республикӕ гъӕзетӕу «Адыгӕ псалӕ» зыфилорӕм иредактор шӕхӕлӕу Хъӕшлӕцӕ Мухъӕмӕд кыригъӕблӕгъӕгъӕх Кӕрӕцӕе-Щӕрджӕсым игъӕзетӕу «Черкес хӕку» зыфилорӕм иредактор шӕхӕлӕу Тхӕгъӕпсӕу Уцужыкӕо илофшлӕгъӕхӕр игъӕсӕхӕу, «Адыгӕ макъӕм» иредактор шӕхӕлӕу Дӕрбӕ Тимур игъӕсӕгъӕх тхӕкӕло цӕрылӕу Цуекӕо Юныс, журналистхӕу Платыкӕо Анетӕрӕ Гъонӕжыкӕо Сӕтӕнайӕр. Джӕш фӕдӕу Юфтыӕбзӕм кӕкӕлолӕгъӕх Кӕбӕртӕ-Бӕлкӕар Республикӕм кыштыдӕкӕлӕр гъӕзет, журнал зӕфӕшӕхӕфхӕм яредактор шӕхӕлӕхӕр, журналистхӕр, телевидением, радиом япӕцӕхӕр, усӕкӕло, тхӕкӕло цӕрылӕхӕр.

Зӕкӕошныгъӕ, зыкӕыныгъӕ азыфагу илӕыным фӕлорышлӕ

тигуап, зӕблӕгъӕныгъӕу, зӕкӕошныгъӕу тазыфагу илӕыр ыпӕкӕли лӕыдгъӕкӕлотӕшт.

Джӕш фӕдӕу гъӕзет зӕфӕш-

гъӕгъӕмӕ, тшлӕш мыхъуныгъӕкӕли мӕхӕу, — ылуӕгъ Б. Мӕзыхъӕм. — Юфтыгъуо кӕетхыжӕгъӕгъӕр лӕшлӕхӕу шытыгъӕп, пӕрыохъубӕми тӕлуӕгъ. Джы шылӕныгъӕм Интернетыр пхырышыгъ. Электроннӕ почтӕмкӕ тхыгъӕхӕр бгъӕхынхӕ олӕкӕлымӕ, апӕрӕ илӕсхӕм почтӕмкӕ титхыгъӕхӕр зӕлӕпытхыжыштыгъӕх. Ащ кыыхӕкӕлӕу тилофшлӕн гужъуоуи

зӕхӕт номерхӕр зӕрӕштытхӕр Урысые Федерацием култырӕмкӕ изаслуженнӕ Юфтышлӕу, Адыгӕ Республикӕм инароднӕ тхӕлоу, илӕсӕи 8-рӕ «Адыгӕ макъӕм» шылӕжыгъӕ Цуекӕо Юныс кылуӕгъ. Илӕс 25-рӕ хъуӕгъу кыдӕкӕлӕр зӕхӕт номерым адыгӕ лӕпкӕыр зӕрӕпхы. Цыф нӕгушлӕу, нӕгуихыгъӕу кытпӕгъӕкӕлӕгъӕхӕм агу ӕтыгъӕу Юфты зӕрӕшлӕрӕр кӕахӕшты. Акӕуӕчлӕ хӕлӕхъӕзӕ лӕпкӕым фӕлажӕх, зыкӕыныгъӕм тыфӕшӕ. Тизӕкӕошныгъӕ нахӕ лӕш хъунымкӕ зӕхӕт номерхӕм шлӕгъӕшхо кӕахы.

Тыркуем кыкӕлӕжы ичыгужӕ кӕзыгъӕзӕжыгъӕу, илӕс заулӕрӕ «Адыгӕ макъӕм» шылӕжыгъӕу, джы «Адыгӕ псалӕм» иобозрӕватӕлӕу Юфты зышлӕрӕ Хъуажӕ Фахъри нӕужым гушылӕ ратыгъ. Кӕбӕртӕ-Бӕлкӕарым, Кӕрӕцӕе-Щӕрджӕсым ыкӕи Адыгеим зӕкӕошныгъӕу, зӕныбджӕгъуныгъӕу азыфагу илӕым зӕрӕхагъӕхӕштытхӕм зӕхӕт номерхӕр зӕрӕфӕлорышлӕрӕр ащ кылуӕгъ. Гъӕзетым зӕплӕкӕлӕ гухӕхӕо зӕрӕхигъуӕтӕрӕр, ащ ишӕыпкӕу Юфты дӕзышлӕрӕ

редактор шӕхӕлӕхӕмрӕ ялофшлӕгъӕхӕмрӕ зӕрафӕразӕр игушылӕ кыштыхыгъӕштыгъ.

— Зӕкӕош республикищым якӕбӕрхӕр кыизӕрыхӕр зӕхӕт номерхӕр кыдӕкӕлынымкӕ нахыжӕхӕм лӕпсӕ пытӕ адзыгъ, — кыыхыгъӕштыгъ Фахъри. — Ахӕм ялофшлӕн чӕзымынагъӕу, а лӕгъӕо дӕхӕм кырыкӕлохӕрӕм ацӕлӕ шӕлӕкӕ кӕсӕло сшлӕигъу. Тыдӕ тышылӕми тызӕрӕадыгӕр зыштыдгъӕгъупшӕ хъуштытӕп. Мӕзышым зӕ зӕхӕт номерхӕр кыизӕрӕдӕкӕлӕрӕр сшлӕмакӕ. Ар зӕрӕмылӕшлӕхыр сӕшлӕ, ау нахыбӕрӕр кыдӕкӕлынуу сыгуӕкӕлӕ сыфай. Мы зӕхӕт номерхӕм яхъатыркӕлӕ тӕош республикӕм яшылӕкӕлӕ-псӕуӕкӕлӕ зыфӕдӕр, якӕбӕрхӕр зӕтӕгъашлӕх.

Я 100-рӕ зӕхӕт номерыр кыизӕрӕдӕкӕлӕгъӕм зӕрӕрыгушхӕр нӕужым ащ кыыхыгъӕштыгъ. Ар нахӕ гъӕшлӕгъӕоны зӕрӕхъуштытӕу кыизӕрӕшлӕшылӕрӕмкӕ кыизӕрӕгъуоигъӕхӕм адӕгӕошӕгъ.

«Адыгӕ макъӕм» иредактор шӕхӕлӕу Дӕрбӕ Тимур Адыгӕ Республикӕм мы зӕхӕт номерхӕм мӕхъанӕшхо зӕрӕштыратырӕр, нахыжӕхӕм кырагъӕжыгъӕу Юфтышлӕм пӕцӕныгъӕу зыштызӕрихӕрӕм кыштыублӕгъӕу игуӕпӕу зӕрӕхӕлажӕрӕр кылуӕгъ.

хӕфхӕм, республикӕ телевидением, радиом япӕцӕхӕу гушылӕ зӕратыгъӕхӕм кыыхыгъӕштыгъ зӕхӕт номерхӕр кыизӕрӕдӕкӕлӕрӕм адыгӕ лӕпкӕымкӕ мӕхъанӕ куу зӕрилӕр, ежхӕми ар шысӕтӕхыплӕ зӕрафӕхъуштыр.

Нӕужым Юфтыӕбзӕм кӕкӕлолӕгъӕхӕр кыкӕлӕпӕкӕлошты зӕхӕт номерым тегушылӕгъӕх. Ар кызыдӕкӕлынуу агъӕнӕфагъӕр жъоныгъуӕкӕлӕм и 21-р ары. Урыс-Кавказ заор зауыхыгъӕр илӕсӕи 150-рӕ зӕрӕхъурӕм ӕхуылӕу ар кытырадзӕшт. Мыш дӕжым кӕлогъӕн фӕе илӕсӕи 101-рӕ кӕлогъӕ заорӕр я 101-рӕ зӕхӕт номерымрӕ зӕпхыгъӕхӕу зӕрӕштыштытхӕр. Адыгӕхӕр кӕралыгъӕо пчӕагъӕм ашыпсӕунхӕу зышылӕгъӕ зӕо мӕхъаджӕр непи цыфхӕм ашыгъупшӕрӕп, тилӕпкӕ итарихӕкӕлӕ анахӕ пычыгъӕо тхӕамыкӕлагъӕохӕм ар ашыц хъуӕгъ.

Юфтыӕбзӕм ыуж хъӕкӕлӕхӕр агъӕшлуӕгъӕх, творческӕ ыкӕи орӕдыло купхӕм концерт кӕахыгъ. Зӕлуӕкӕгъуым кӕкӕлолӕгъӕ пстӕуми Юфтышлӕгъу зӕхӕхӕм зӕрӕхӕлӕжыгъӕхӕм рыразӕхӕу зӕхӕкӕлӕжыгъӕх.

ПЛАТЫКӕо Анет.

Сурӕтхӕр Гъонӕжыкӕо Сӕтӕнай тырихыгъӕх.

фӕшӕуашӕу лӕзыгъӕкӕлотӕхӕр редактор шӕхӕлӕхӕмрӕ ахӕм ялофшлӕгъӕхӕмрӕ зӕрафӕразӕр кылуӕгъ, псауныгъӕ пытӕ ялӕу, ялофшлӕн гухӕхӕо хагъуӕтӕзӕ ыпӕкӕли лӕыкӕлотӕнхӕу кӕфӕлӕзлуӕгъ.

Зӕхӕт номерым апӕрӕ лӕзбӕкӕухӕр ӕзыгъӕдзыгъӕхӕу, ащ икӕыдӕгъӕкӕлын зилахышлӕ хӕзылӕхъӕгъӕ Мӕзыхъӕ Борис нӕужым гушылӕ ратыгъ. Апӕрӕ номерыр кыдӕкӕлынуу зӕрӕхъуӕгъӕр, кыныгъуоу зыпхырыкӕлӕгъӕхӕр ащ кылотӕгъӕх. Апӕрӕ номерыр кыдӕкӕлынымкӕ зышлӕгъӕшхо кӕкӕлогъӕ нахыжӕхӕм ацӕлӕ кырилуӕгъ.

— Зӕхӕт апӕрӕ номерыр кызыдӕтӕгъӕкӕлым номери 100-м тынӕсыныр ащ дӕжым кыгалӕ-

хъуштыгъӕ. Зӕхӕт номери 100 кыизӕрӕдӕкӕлӕгъӕр сӕ шӕхъӕкӕлӕ мӕфӕкӕлышхоу сӕлытӕ, мӕхъанӕшхуи ащ ӕсӕты. Адыгӕ лӕпкӕыр зӕбгырыдыгъӕми, тызӕрӕгушылӕрӕ бзӕр зӕфӕшӕхӕфми, зӕкӕлӕми тыадыгъ ыкӕи ащ тырӕгушхо. Мы зӕхӕт номерхӕм зӕкӕош республикищым арыс адыгӕхӕр зӕрӕпхых, нахӕ зӕпӕблӕгъӕ ешлӕх, зыкӕыныгъӕ кӕахӕлӕхъӕ. Хъӕшлӕцӕ Мухъӕмӕд ыгу ӕтыгъӕу мы Юфтым зӕрӕпылӕымкӕ лӕшӕу сыфӕраз. Ыпӕкӕли гъӕхъӕгъӕшлухӕр шыушыхъӕзӕ шӕуӕзӕдӕлӕжыӕнӕу сышӕуфӕлӕло.

Мӕхъанӕ ин зилӕ Юфтышлӕным фӕгъӕзагъӕхӕм гуфӕбӕныгъӕу фырялӕм, адыгӕ лӕпкӕым зӕрӕфӕгъӕмкӕлӕхӕрӕм ишысӕу мы

Зыкэшыгыр макло, илъэси 5 зыныбж пшэшьэжыу Ульяна Передельская «У Лукоморья дуб зеленый» кьеджэ.

Гъэтхапэм и 21-м, поэзием и Дунэ мафэ зыщыхагъэунэфыкырэм, Адыгэ республикэ клэлэцлык тхылъеджаплэм джар зыцлэ тхылъеджэхэм язэнэкъокъу шылагъ. «И пробуждается поэзия во мне» зыфилорэ литературнэ зэнэкъокъур усэклошхоу, урыс литературэм илъэпсэгъэуцоу, тинепэрэ мафэхэм къанэсыгъэу тхылъеджэхэр зитворчествэ лыплъэхэрэ А.С. Пушкинын къызыхъугъэр илъэс 215-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъагъ. Александр Сергеевич ини, цыклуи зэфэдэу шу альэгъурэ усаку. Ар урысхэм ямызакъоу, цыф лъэпкъыбэм зэдырай, сыда плэмэ иусэ лъэш макъэклэ гу минмэ анэсын, арыхъан, къарынэн физэшлокыгъ.

Искусствэхэмклэ республикэ колледжым иа 1-рэ курс щеджэу Полина Абеленцевар.

«Поэзиер сэ джащыгъум къысщэушы»

Пушкиным итворчествэ сыдигъуи гъэшлэгъоны ыкли къылэтырэ юфыгъохэр лъэхъан пэпчъ хэзагъэх, дештэх. Пушкинын ипшысэ хьалэмэтхэмклэ, иусэхэу илъэсым иуахтэхэм яхьылагъэхэмклэ ныбжырэу сабийхэм агухэм къарынагъ ыкли ящылэныгъэ шыщ хъугъэ. Республикэ зэнэкъокъум усэкло иным игупшысэ, изэхашлэхэр, гуклэ эпищэчырэ пстэур зыпэблагъэхэр, игушылэ идэхэгъэ, иусэ сатыр зэлэжыуэхэр зикласэхэр къызэфыщэсыгъэх, чанэу хэлэжыагъэх.

Мэфэкл дахэр искусствэхэмклэ республикэ колледжэу Тхабысым Умарэ ыцлэ зыхъырым щеджэхэрэм къызэлэуахыгъ, къагъэбаигъ.

Республикэм имуниципальнэ тхылъеджаплэхэм яеджаклохэу илъэси 7-м къыщегъэжьагъэу 14-м нэс зыныбжыхэу, район зэнэкъокъухэм теклоныгъэр къащыдэзыхыгъэ **нэбгыри 9 хэлэжыагъ**. Ахэр сэнаушыгъэ ин зыхэлэ клэлэцыклух, А.С. Пушкиным итворчествэ зэралэхэр, зэранэсырэр ыкли усакур зыхэтэгъэ охтэ чыжыу я XIX-рэ ллэшлэгъур зыфэдагъэр, тхаклом ипроизведениехэр ялэубытылэхэу, къыралотыкынхэр ыкли къагъэлээгъонхэр зыфызэшлокыгъэх. Усакур илитературнэ клэн зэрэбаир, шо зэфэшхьафыбэу зэрэгъэпсыгъэр къызэлэуахыгъ. Яклэсэ усэхэр, произведение пычыгъохэр, къяджэ къодыехэр армырэу, литературнэ-музыкальнэ композиции гъэнэфагъэ хэлэу къыралотыкыгъэх. Еджаклохэм ащыгъ шыгъын-шъуашэхэм, декорацием, мэкъамэу аклэтым, Пушкиным игушылэ нахъ зэхыуагъэшлыкыу блэклэгъэ зэманым ухашэщыгъ.

Литературнэ зэнэкъокъоу урыс усэклошхом ыцлэклэ зэхашагъэр республикэ клэлэцлык тхылъеджаплэм илофышлэхэу **Абрэдж Заремэрэ Силантэва Еленэрэ** зэрацагъ. Ахэм А.С. Пушкиным ищылэныгъэ ыкли итворчествэ япхыгъэ чыплэ гъэшлэгъонхэр клэлэу къалотагъэх. Мэфэкл тхылъ къэгъэлэгъон инэу тхылъеджаплэм къыщыдэуахыгъэми — «И пробуждается поэзия во мне» зыфилорэми уналэ зытеозгъадзэу бэ изкспозицие хэлъыгъэр. Ащ игъэклотыгъэу А.С. Пушкиным ипроизведениехэр, тхылъхэр, брошюрэхэу, буклетхэу усакум ехьылагъэхэр ыкли Адыгэ республикэ клэлэцлык тхылъеджаплэм иеджа-

Пэрытныгъэр къыдзыхыгъэхэу (джабгъумклэ укыкляу) Прохор Горевыр, Гъомлэшк Ирин, Нэгъой Бислян.

клохэм ятворчествэ юфшлагъэхэр щызэлэгъэклягъагъэх.

Поэзием илитературнэ мэфэкл шуфэс псэлэ ээклыкэ къызэлэуихыгъ мы тхылъеджаплэм ипашэу **Наталья Пропастина**, зэнэкъокъум хэлэжырэ пстэумэ гъэхьагъэхэр ашынхэу къафиуагъ. Ащ ыужым ини, цыклуи А.С. Пушкинын зыхэтэгъэ лъэхъаным ягуапэу гуклэ зыхагъэуцагъ, зэнэкъокъур аублагъ.

Пшэшьэжыу цыклоу илъэситф зыныбж **Ульяна Пере-**

дельская ыгуи, ыпси етыгъэу поэмэу «Руслан и Людмила» зыфилорэм шыщ пычыгъоу «У Лукоморья дуб зеленый» кьеджэ.

Тэхутэмькыое районимклэ Инэм гурыт еджаплэу N 17-м иа 5-рэ класс иеджаклоу **Надежда Затолокинам** А.С. Пушкиным иусэу «Няня» зыфилорэмклэ республикэ литературнэ зэнэкъокъур къызэлэуихыгъ,

къеджэн закур армырэу, произведениер театризованнэ шапхэхэмклэ къызэлэуихыгъ. Шэуджэн районим игурыт еджаплэу N 1-м иа 6-рэ класс иеджаклоу **Зарина Стрикачевар** А.С. Пушкиным иусэу «Бесы» лъэшэу лупклэу ыкли шыкляшлоу кьеджагъ.

Красногвардейскэ районимклэ Красногвардейскэ еджэпэгимназиэу N 7-м иа 7-рэ класс исэу **Кравцов Рустам** усэу «Пророк», Мыекълэ районимклэ Тульскэ гурыт еджаплэу N 1-м иеджаклоу **Илона Валентеевар** А.С. Пушкиным ироманэу усэклэ тхыгъэ «Евгений Онегин» къыхэхыгъэ пычыгъоу «Письмо Татьяны к Онегину», Мыекълэ гурыт

еджаплэу N 15-м щеджэрэ пшэшьэжыуе **Маргарита Мартиросян** поэмэу «Руслан и Людмила» шыщ пычыгъом дахэу закурдашлэзэ къызэрджагъэхэм уигъэрэзэщыгъ.

Зэпыгъохэм классическэ музыкэр къадафэщыгъ, искусствэхэмклэ республикэ колледжэу Тхабысым Умарэ ыцлэ зыхъырым балетым зыщыфэзыгъэсэрэ апэрэ курсым истуденткэу **Полина Абеленцевар** икыэшъуаклэ, ишъошэ дахэ, игъэпсыклэ агу рыхыгъэу бэрэ лэгу фытеуагъэх.

Литературнэ мэфэкл зэнэкъокъур дахэу къызэклякыгъэу лыкыуатэщыгъ. Джэджэ районимклэ станицэу Дондуковскэм дэт еджаплэу N 10-м иа 8-рэ класс щеджэу **Нэгъой Бислян** усэу «К моей чернильнице» къылотыгъ ыкли къыгъэлэгъуагъ. Адыгъалэ иеджаплэу N 2-м иа 6-рэ класс иеджаклоу **Прохор Горевыр** лъэшэу уэлэпищэу усэу «Не дай мне Бог сойти с ума» кьеджагъ. Кошхэблэ районимклэ Кошхэблэ гурыт еджаплэу N 1-м иа 6-рэ класс щеджэрэ **Лафышэ Рауль** Пушкиным иусэу «Бесы» ыкли Теуцожь районимклэ къуаджэу Нэчэрэзые иеджаплэу N 4-м иа 5-рэ класс исэу **Гъомлэшк**

Иринэ пычыгъоу «Сказка о Царе Салтане» шыщым къызэрджагъэхэр, зыкызырешыгъэр пстэуми агу рыхыгъ.

Республикэ зэнэкъокъум лыплъагъ ыкли уасэ фишыгъ жорим. Ащ хэтэгъэх Адыгэ республикэ клэлэцлык тхылъеджаплэм ипашэу Н. Пропастина, клэлэцлык журналу «Родничок Адыгеи» иредакторэу М. Бэгъушэр ыкли Мыекълэу иа 8-рэ лицей урысыбзэмрэ литературэмрэклэ иклягъаджэу О.П. Хамцовар. Жорим хэтхэр зэнэкъокъум хэлэжырэ пэпчъ аналэ тырагъэтуе лыплъагъэх, лупклэ кьеджэныр, жабзэм икыэбагъэ, актер лэпэлэсэныгъэр ыкли усэ произведениехэм къяджэн зэчыгъ гъэнэфагъэу хэлъыр къыдалытагъэх. Ащ елытыгъэу нэбгыри 9-ми дипломхэр ыкли нэпэплэ шухьафтынхэр — тхылъ дэгъу дэдэхэр аратыгъэх. Дэгъумэ анахъ дэгъуклэ алытагъэхэм ацлэ къыралыагъ.

Апэрэ шъуашэр зилэ дипломыр ыкли шухьафтынхэр Адыгъалэ иеджаплэу N 2-м иеджаклоу **Прохор Горевым** фагъэ-шъошагъ.

Ятлонэрэ шъуашэр зилэ дипломыр Теуцожь районимклэ къуаджэу Нэчэрэзые иеджаплэу N 4-м иа 5-рэ класс щеджэрэ **Гъомлэшк Иринэ** ратыгъ.

Ящэнэрэ шъуашэр зилэ дипломыр Джэджэ районимклэ станицэу Дондуковскэм иеджаплэу N 10-м иа 8-рэ класс исэу **Нэгъой Бислян** фагъэ-шъошагъ. Хэти тхылъ дэгъу-хэр фылагъэгъуагъ.

Поэзием и Дунэ мафэ епхыгъэу ыкли А.С. Пушкинын къызыхъугъэр илъэс 215-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ республикэ литературнэ зэнэкъокъоу Адыгэ Республикэм иеджаклохэм азыфагу щызэхашагъагъэр зыкыгъэшпыкыжыгъэу ыкли къыткляхъухэрэ ллэужхэм, литературнэ сэнаушыгъэ дахэрэ еджэнымклэ гуетыныгъэрэ зэралэхыр къыушыхатэу гъэпсыгагъэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтхэр лъэжыгъэ Аслъан тырихыгъэх.

Зэнэкъокъум хэлэжыагъэхэр ыкли жорим хэтхэр.

ЕДЖАКИОХЭМ ЯФЕСТИВАЛЬ

Адыгабзэр ыпсыхъагъ

Адыгэ усаклоу, драматургэу, сценаристэу Къуекъо Налбий кызыхъугъэр 2013-м илъэс 75-рэ хъугъэ. Ащ епхыгъэу, муниципальнэ гъэпсыкӀэ зилэу «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацияе гъэсэныгъэмкӀэ и Комитет илъэсыр Къуекъом фэгъэхыгъэнэу, иенэу ыкӀи мэфэкӀ фестиваль кӀалэм иеджакӀохэм азыфагу щызэхэщэгъэнэу игъоу ылъэгъугъагъ.

Юфтхъабзэм чанэу зэрэхэлэ-жъагъэхэр дэгъугъэу афалъэгъугъ. Налбий ишхъэгъусэу Къуекъо Жаннэ мэфэкӀым изэхэщакӀохэм, кӀэлэеджакӀо чанхэм — адыги, урыси Налбий итворчествэ зэрагъэлъэплӀагъэмкӀэ «тхъашъуегъэпсэу» ариуагъ.

Къуекъо Налбий итворчествэ пэблагъэ зэрэхъугъэхэр зэригуапэр кыиуагъ.

Налбий ыцӀэкӀэ зэхэщэгъэ кӀэлэ литературнэ фестиваль-зэнэкӀокъум икӀэлэх зэфэхысыжхэм кӀащыуцугъ, пэрытхэм ацӀэ кыириуагъ.

элла Фабиан (СОШ N 7-р, я 8-рэ класс); Анастасия Будко (лицееу N 8-р, я 6-рэ класс); Лилия Григорян (СОШ N13-р, я 5-рэ класс); Вероника Алексеева (СОШ N 28-р, я 5-рэ класс).

Ящэнэрэ чыплэр аубытыгъ:

Милана Найденова (СОШ N 7-р, я 5-рэ класс); Павел Мелкоковым (лицееу N 8-р, я 8-рэ класс); Наталья Полянская (СОШ N 14-р, я 5-рэ класс); Вероника Шефер (СОШ N 27-р, я 5-рэ класс); Тыгъу Роман (лицееу N 35-р, я 7-рэ класс); Жылыгъот Даринэ (СОШ N 11-р, я 8-рэ класс).

Мы кӀэлэеджакӀохэу лупкӀэ кӀеджэнымкӀэ кӀэлэ зэнэкӀокъум пэрытныгъэр кыищидэ-зыхыгъэхэм гъэсэныгъэмкӀэ кӀэлэ комитетым дипломхэр афигъэшъошагъэх.

Теклоныгъэр литературнэ фестиваль-зэнэкӀокъум кыищидэзыхыгъэ еджакӀохэм юф адэзышлагъэхэу, ахэр зыгъэхъазырыгъэ кӀэлэегъаджэхэу Лариса Поповам (СОШ N 3 — урысыбзэмрэ литературэмрэ арегъашӀэ); ЕнэмыкӀо Нуриет — (СОШ N 3-м адыгабзэмрэ литературэмрэкӀэ щырегъаджэх); Ожъ Нахъмэт (я 5-рэ гимнази-ем адыгабзэмкӀэ икӀэлэегъадж); Лышэ Таисэ (СОШ N 7-р), Татьяна Головатова (урысыб-зэмрэ литературэмрэкӀэ регъаджэх, я 8-рэ лицеир); Ольга Хамцогова (лицееу N 8-р); Елена Степанова (мы еджепӀэ дэдэм урысыбзэр ыкӀи литературэр ащарагъашӀэх); адыгабзэр ыкӀи литературэр языгъэхыгъэхэу Тютпэрэ Сусаннэ (СОШ N 11-р); Тыгъужъ Сусаннэ (СОШ N 13-р), Бэрзэдж Фатимэт (СОШ N 14-р), Теуцожъ Ларисэ (СОШ N 27-р) щытхъу тхылъхэр аратыгъэх. ТапэкӀи егъэджен-гъэсэныгъэр егугъухэу зэшӀахынэу пстэу-ми афэлъэуагъэх.

МАМЫРЫКӀО Нуриет. Сурэтхэр мэфэкӀым щыты-рахыгъэх.

Литературнэ фестивалым икӀыгъэ илъэсым кыицӀоцӀ Мыекъуапэ игурыт еджапӀэхэр чанэу хэлэжъагъэх, усаклоу Н. Къуекъом ищыӀэныгъэ ыкӀи итворчествэ аналэ тетэу юфыгъуабэ зэшӀахыгъэ.

Гъэтхэпэм и 18-м, 2014-рэ илъэсым зэлъашӀэрэ усаклоу Къуекъо Налбий имэфэкӀ инкӀэ зэхэщэгъэ фестивалым икӀэлэх-зэфэхысыжъ Мыекъопэ гимнази-еу N 22-м щылагъ. ЕджапӀэм изэхэщепӀэ унэхшо кӀэ-ракӀ: шар гъэпщыгъэ земышъогъухэр, Къуекъо Налбий сурэтэу тырахыгъэхэр, итхылъхэр, фатхыгъэхэр зыхэлъ кӀэгъэлъэгъонхэр щызэлухыгъэх. ХъакӀабэр мы мафэм кыи-фэзыщэгъэ я N 22-рэ гимнази-ем иеджакӀохэу адыгабзэр зикласэхэм анэгъухэм гушӀо нэфыр кӀакӀэщы. Непэ, пстэу-мэ аужэу, ахэм тхэкӀо цӀэрылоу Къуекъом ыцӀэкӀэ зэхэщэгъэ литературнэ зэхэхэм зыкыи-щаушыхъатышт, кӀэлэх зэфэхысыжым уасэ щаратышт.

Налбий иусэхэм аралъхъэгъэ оредхэр мэкъынчых, кӀалэм иеджакӀохэу NN 2-м, 3-м, 5-м, 6-м, 7-м, 8-м, 9-м, 10-м кӀарыкӀыгъэ кӀэлэегъаджэхэр ыкӀи лӀыкӀохэр мэфэкӀым кырагъэблагъэх. Гимнази-еу N 22-м чэфым, хъарым зыщалагъы. МэфэкӀ пӀэлхъор такыкӀ заулӀэкӀэ кыи-зэлъузыхышт еджакӀохэм гумӀкӀэхэу ахэтых адыгабзэмкӀэ кӀэлэегъаджэхэу Хъунэго Асыет Сэфэр ыпхъумрэ Къатмэс Эммэ Инвер ыпхъумрэ.

«Адыгабзэр ыпсыхъагъ» — джары Къуекъо Налбий фэгъэхыгъэ литературнэ зэхэхэм ахэр зэреджакъэхэр. Уегупшысэмэ, усаклор илъэс 50-м зытелэжыхъагъэр иадыгабз, иадыгэ гупшыс ыкӀи а зӀкӀэ ыпсыхъагъ. Оредэу «Къеблагъ» зыфило-рэмкӀэ аублэ мэфэкӀыр еджакӀохэм, ар псэлъэ фабӀкӀэ кыи-зэлъуахы кӀэлэеджакӀохэу **Бэгъушъэ Мыхъамэтрэ Джарымэ Дианэрэ**. ЗэлъашӀэрэ уса-клор, тхэкӀо иным ищыӀэныгъэ ыкӀи итворчествэ зым зыр делэжыгъэ, зэпыгъэщэгъэу, зэхэугуфыкӀыгъэу кӀауатэ. Къуекъом иусэ инэу, куоу мэхъанэмкӀэ «Сят» зыфило-рэм кӀеджэ гъэсэныгъэмкӀэ кӀэлэ комитетым зэхыгъэ литературнэ зэнэкӀокъум теклоныгъэ кыищидэзыхыгъэ **Тхъазеплэ Алий**.

«Заом тыфаеп» зыфило-рэ усэу композиторэу **Сихъу Рэмзэнэ** оредышъом рилъхъагъэр кыи-рагъало, рагъэдэлх цыфхэр. Пшъэрылыгъэ илэу мы чым цыфыр кыи-зэрэтэхорэр кӀау-шыхъатэу Къуекъо Налбий идунэететыкӀагъэр зэрэфэамалхэу еджакӀохэм кӀауатэ, итхыгъэхэр ящысэ лэубытыпӀэхэу. «**Сиадыгабз**» зыфилоу Налбий ыусыгъэм кӀеджэ ГъонэжыкӀо Беллэ. Адыгабзэр тхакӀом зэри-лӀэплӀагъэр, ащ ычӀэ зынэсы-рэр зэригъэшӀэным пае емы-зэщэу Къуекъом юфышхо зэри-шлагъэр кӀагъэтхы кӀауи, кӀа-ши. Ипроизведениехэр тхы-лӀипшӀ пчӀагъэу урысыбзӀкӀи, адыгабзӀкӀи кыи-зэрэдӀкӀыгъэ-хэр, усаклоу Къуекъом ыцӀэ ахэмкӀэ цыфыбэмэ зэрзэлъа-шлагъэр кӀало. КӀэлэцыкӀлэхэр икласэхэу, ахэм тхылъыбэ зэ-рафитхыгъэр кӀагъэтхы. Сценэ цыкӀоу «**Къэрапыза, кӀэпыра-за?**» зыфило-рэр кӀагъэлъагъо.

Къуекъо Налбий тхэн лъэны-кӀуабӀкӀэ юф зэришлагъэр, те-мэ иныбэ кыи-зэрзэлъуихыгъэр тхэнымкӀэ лӀэлӀэсэныгъэ зэ-рӀӀӀӀӀӀыгъэм ищыс. Апэрэ адыгэ фильму «**Гугъэм имэ-зах**» зыфило-рэм и-сценарий зы-тхыгъэр Налбий, мы фильму кыи-зӀдӀкӀыгъэр ежъ уса-клор имэфэкӀ тефэу илъэс 20 хъу-гъэ. А уахътэм кыи-цӀоцӀ ащ мы дунаим щыпсэурэ адыга-би, нэмыкӀ цыф лӀӀӀкыби еплъыгъ, 1993-рэ илъэсым Ис-панием щыкӀогъэ я III-рэ Ев-ропейскэ кинофестивалым ащ шлухъафтын кыи-щыфагъэшъо-шагъ.

Драмэ ин зыхэлъ рас-ска-зэу «**Абдзахэм ян**» зыфило-рэм кӀеджакъ Урысые Федера-ци-ем ыкӀи Адыгэ Республикэм язаслуженнэ артисткэу Беда-нэко (Уджыхъу) Марыет.

Налбий иусэу «**Адыгэ шъа-шэм**» кӀеджакъ Тыгъужъ Наир. Адыгэ джэгухэр, адыгэ кӀашъо-хэр лӀӀӀкыимкӀи, ежъ уса-клор-кӀи мэхъанэ зилэу зэрэщыт-хэр кӀагъэтхэу, мы еджепӀэ-гимнази-ем икӀэщыокӀо ансам-блэу «**Сэламыр**» пчӀэгум кыи-хъагъ, литературнэ мэфэкӀыр кыи-гъэдэхэгъ.

Къуекъо Налбий имэфэкӀ ин зыгъэхъазырыгъэ ыкӀи хэлэ-жъэгъэ пстэумэ афэразэхэу залым чӀэсхэр лӀгу афытеуа-гъэх. АдыгабзӀкӀэ зэрэгущы-лэхэр, зэреджэхэр, мэфэкӀ

Пэрытхэм ацӀэ кыи-рало

ЗэлъашӀэрэ адыгэ усаклоу, прозаикэу Къуекъо Налбий кыи-зыхъугъэмкӀэ илъэс 75-рэ зэрэхъугъэмкӀэ кӀалэм икӀэлэ-еджакӀохэу ыкӀи ахэм якӀэлэ-егъаджэхэу хэлэжъагъэхэм Мыекъуапэ иадминистрацияе гъэсэ-ныгъэмкӀэ и Комитет адыгаб-зэмкӀэ ыкӀи литературэмкӀэ иметодистэу **ХъокӀо Иринэ Мурат ыпхъур** кӀафэгущауагъ. Еджэным егугъухэу, адыгэ ли-тературэр ашӀогъэшӀэгъонэу зэрзэрагъашӀэрэр ыкӀи усаклоу

Апэрэ чыплэр афагъэшъошагъ:

Тхъазеплэ **Алий**, Мыекъуапэ ия 5-рэ гимнази-е ия 7-рэ класс иеджакӀы; **Инна Ивашина**, я 8-рэ Мыекъопэ лицеим ия 5-рэ класс, **Игорь Сериковым**, мы лицеим ия 7-рэ класс иеджа-кӀох.

ЯтӀонэрэ чыплэр нэбгырихымэ зэдагощыгъ:

Кристина Щедриновам, (СОШ N 3-р, я 8-рэ класс), **Емзэщ Ренат**, (мы еджепӀэ дэдэр, я 7-рэ класс), **Габри-**

Стлашъу Гошнагъо Гъобэкъуае щыщ. Шэбэнэхъэблэ Мамыймэ япхъу. Гошнагъо нэбгыри 7 ыплугъ, ащ дыкыгъоу колхозми лoф щышлагъ. Джи ыльфыгъэ-хэм ясабийхэр адегъасэх, аделэжых. Бзыльфыгъэ губзыгъэр зэкълэми упчлэжыгъу ашы. Къоджэдэхэм ар зэралхэр Фыхъ, ицлыкълэгом джащ фэдэу еджэщтыгъэхэу кытенагъ. Нахъ цыкълэхэр нэнэ Фыхъкълэ еджэх.

Бзыльфыгъэр унагъом ыпс

Гошнагъо ыныбж илъэс 17 хъугъагъэп унагъо зехъэм. Ар джи щыхъэ кълотэжы. Ышыпхъу нахыжъ гъобэкъоу нысагъ, ащ дэжъ хъэкълэлэ къаглощтыгъ ыкълэ Стлашъу Щамсудинэ нэлъасэ щыфэхъугъ.

— «Кълэлэ дэгъу» алот, «дэгъу-мэ, сянэжыи хэбзэлэхъ ытыжынэп, армырмэ, «сабий илэп» алошъ, ахъцэ тагъэты» слуи, аlorэм седэлъуи, сыкыдэкълуагъ, — ыгу къэкълэжыи Гошнагъо. — Шульгъуныгъэри тшлагъэп, ау тызызэрэгъотым, шу тызэрэлъэгъужыгъ.

Апэралшлэу кълэлэм иныбджэгъухэр псэлъыхъо кыфэкълуагъэх, Щамсудинэ икълэбар кыралуагъ ыкълэ шэмбэт пчыхъэм зэкълэри зэгъусэхэу кыздэкълуагъэх.

— Сэ мэфэ 14 фэдизрэ

сшыпхъу дэжъ сыщылагъ, — кълелатэ Фыхъ, — шэмбэтым къуаджэм къэкълэжым, пчыхъэрэ псэлъыхъо къаглозэ, лэужу джащыгъуи шестыгъ, етланэ сыкыдэкълуагъ.

Гошнагъо кызырэгъагъэр гъунэгъухэми къашлэжы. Ахэри исабийхэм афэдэу ыгъэсагъэх, джи зэкълэ хъаблэм тесхэм ящысэтэхып. Лэгъунэм мазэм ехъурэ Гошнагъо исыгъ, пчыхъэ къэс Стлашъухэм адэжъ къаглохэти, джэгур агъэджэгущтыгъ.

Стлашъу Гошнагъо яни, яти кышлэжыхэрэп. Янэклэ ныжъым ежыри, ышыпхъухэри ыплужыгъэх. Адыгэ шэн-хабзэхэм атэтэу, адиттэу ныжъым ыгъэсэгъэ Гошнагъуи ежъ иунагъуи ахэр лъапсэ фишыгъэх. Унагъо зехъэм гуащэм зэрэ-зидигъэсэжыгъэри ыушъэфырэп. Къызэхъагъэхэри унэгъо

рэхъатэу, зэдэлужыхэу псэу-щтыгъэх. Гошнагъо ипчыпхъоу Аминэт джи ыушъэфырэп — янэ щымылэжъ зэхъум нысэр янэ папклэу хъугъэ, икълэли ежъ иехэм адиплугъ.

Стлашъу Гошнагъорэ ишъхъэгъусэу Щамсудинэ сабыи 7 зэдаллугъ. Нэужым ахэм якълэлэхэри Гошнагъо адигъэсагъэх. Джи къорэльф-пхъорэльфыхэм ясабийхэри аделэжых. Гошнагъо кълэрысыр ыкълэ нахыжъ иунагъу. Илъэс зауэлкълэ узэ-кълэлэбэжымэ гошъэжъ хъугъэ, икълорэльф кълэлэм шъэоужыи цыкълуитлэу кыфэхъугъ. Зэпымыоу ахэм ауж ит, адыгэ пшысэхэр, лорылатэхэр, таурыхъхэр къафелуатэх. Ащи изакълэп Гошнагъо кышлэжырэп, илъэс 82-м къаглоцълэ ыльгъугъэр макълэп. Арышъ, щылэныгъэм кыхъыгъэ къэбархэри нэнэ Фыхъ икълэлэхэм къафелуатэ. Стлашъу

Гошнагъо хъаблэми, ллакълэми шъхъэкълэфэныгъэ, лъытэныгъэ фашы, яупчлэжыгъу, ягъашлэм ашлэрэ бзыльфыгъэ губзыгъэм икълэбари ягуапэу зэлэохэзэ кълелатэ. Нэнэ Фыхъ лумылкълэхэу, гушылэгъу амышлэу зы мафи кыхэкълырэп.

Гошнагъо ини, цыкълуи зэрэдэгущылэщтыр къегъоты. Ежъ ыгу зэлухыгъэ зэпыт, амал илэу пхэнджэу зы ыгъээекълэщтэп. Унэгъо хызмэтымкълэ Гошнагъо зэкълэми ялэпылэгъу. Хэтэ лoф-шлэнэу кыпыщылэхэри къепчых, ылэхэр зэтэдзагъэхэу шысын ыльэкълэщтэп, арышъ, лoфшлэн ренэу къегъоты.

Гошнагъо унэгъо лужъу ыльжыгъ. «Зэгъурылэныгъэ пхэлъэу, шъхъэкълэфэныгъэ зэфэлшлэу, шу узэрэлъэгъоу узэдэпсэумэ, зы кын щылэп», — ело.

— Нэбгырибли сплугъэ, чэмыщи сыкълуагъ, Тхъэр кызыделагъ. Сзэгъуагъыгъэ Тхъэм сыфэраз, тыуагъышъугъ, сишъхъэгъуси сэри тызэделагъ. Узэ-демылэжымэ зы пфэшлэшъу-щтэп, — кыпегъэхъожыи Гошнагъо икълэбар.

Луи-шли пымылэу, ыкълуагъ, иамал кызырэхъэу псэугъэ Гошнагъо унэгъо пытэм ыльапсэклэ тызепчылэм, иджэуапи бэрэ егупшысэжыгъэп:

— «Хъульфыгъэм ылашъхъ», алуагъ адыгэмэ. Ащ кыкълырэп — хъульфыгъэм кыхышът, бзыльфыгъэм ылашъхъэкълэ зэригъэкълэщт, бзыльфыгъэр ары унагъор зезыгъэкълэу щытыр, ары зэкълэри зэлъытыгъэу, зылэ илпыр.

ГЪУКЪЛЭ Сусан.

Адыгэ лъэкълуацълэмэ «гуаклэхэр» ялэ зыкълэхъурэр

Адыгэ тхакълэр кызыхахым ыуж къэлoклэ-тхакълэу тлу, шы е нахыбэ зилэхэр адыгэ лъэкълуацълэм ахэтыхэ хъугъэ. Ар яхылаплагъ адыгэ лъэкълуацълэм яадыгэ тхыкълэ яурыс тхыкълэ.

Апэрэ лъэхъанхэм адыгэхэм еджэкълэ-тхакълэ зэралшлэщтыгъэм кыхэкълэу, алъэкълуацълэхэр тэрэзэу арагъэтхын амал ялагъэп. Ащ кыхэхъожышътыгъэ адыгабзэмрэ урысыбзэмрэ ягълэсыкълэхэр зэрэзэпэчыжыхэр, адыгабзэмрэ урысыбзэмрэ ахэт макълэхэр нахыбэрэмкълэ зэрэзэтемыфэхэрэр. Джахэм къахэкълэу урыс тхакълэхэм зэрэзэханыным тетэу е ащ пэблагъэу адыгэ лъэкълуацълэхэр урысыбзэкълэ атхышътыгъэ. Адыгэ лъэкълуацълэхэм яурыс къэлуаклэ нахъ лэрыфэгъу, нахъ псынклэ зэрэхъушътыри кыдалытэщтыгъэн фак. Ащ фэдэ екълoклэ-тхакълэ лoфым зэблэуныгъэ кыхалхъэщтыгъэ: тхакълэм адыгэ лъэкълуацълэм хэт макълэхэр зэрэзэхыххэрэм елпытыгъэу зэритыххэрэм а зы лъэкълуацълэм тхыкълэ зэфэшъхъафхэр илэхэу /гушылэм пае: **Щашлэ — Шаззо е Шашев, Тлэшъу — Ташу, Теш, Тесс/** е лъэкълэу зэфэшъхъафитлэмэ зы тхыкълэ ялэу, гушылэм пае: **Цуужъ — Чеуж, Чэужъ — Чеуж е Чеужев/** ышышътыгъэ.

Ащ фэдэ лъэкълэу тэрэзэджэхэм щылэныгъэ /объективнэ/ лъапсэ ялагъэу, ар зэблэхъугъоу лoфыгъохэм /гушылэм пае, адыгэ лъэкълуацълэр официалнэ тхыгъэхэм урысыбзэкълэ зэрэхэтхэм/ япхыгъагъэхэу плон лъэкълэщт. Адыгэ лъэкълуацълэхэм ятхыкълэхэмкълэ ар зы лъэныкълэу — урыс тхыкълэу афэхушътыгъэхэр ары.

Ятлонэрэ лъэныкълэр зэхылаплагъэр адыгэ лъэкълуацълэхэм яадыгэ тхыкълэхэр ары. А тхыкълэхэр официалнэ тхыгъэхэм зэралшлэщтыгъэ фэдэхэрэм пае ахэр тэрэххэмэ, мытэрэххэмэ уагъушылэн, зыщыкълэагъэми мытэрэххэр нахъ псынклэу бгъэтэрэзыжыи лъэкълэщт. Ау ари лoф кызырэгъуи щытэп. Адыгэ лъэкълуацълэхэм къэлoклэ-тхыкълэ лыхэр ялэ хъунхэр анахъэу зэпхыгъэр ахэр урысыбзэкълэ зэрэтхыгъэхэм яфэмэбжым ары. Джащ нахыбэрэмкълэ кышъэжъ адыгэ лъэкълуацълэхэр зэщыгъэ-къуагъэхэу /искаженнэхэу/ адыгабзэкълэ кызыралохэрэр, зэратхыхэрэр.

Адыгэ лъэкълуацълэм икълэлэ-тхыкълэ адыгабзэкълэ тэрэзэу зымышлэрэм, урыс тхыкълэм клырыппызэ, зэрэшлэшлэу, нэрышэ-гурышэкълэ адыгабзэкълэ кълэ е етхы. Гушылэм пае, лъэкълуацълэу **Хэкужъ** зыфилорэр урыскълэ зэратхы-

рэр **Хакъу**, ар «адыгабзэ зашъжыкълэ», имышкълэагъэу лъэкълуацълэм «гоклэщ» илэ мэхъу: апэрэ **Хъэкълужъ** /шиповник/, ятлонэрэ **Хъакълужъ** /старая печь/, ящэнэрэ **Хъэкълужъ** /зи кыкълырэп/. **Цлэлогъошлэ** зыфилорэ лъэкълуацълэр урыскълэ зэратхырэп **Цевгош** — къэлoклэ-тхыкълэ пчыагъэу фашыхэрэмкълэ ар «чемпион» хъугъэ! Ахэр адыгабзэкълэ урысыбзэкълэ тфырытф мэхъу: адыгабзэкълэ — **Цлэлогъошлэ, Цлэгъошлэ, Пцлэгъошлэ, Цлэгъош, Цлэгъош; урысыбзэкълэ — Цевгош, Цегошу; Цегос, Цегош, Цеугош.** Адыгэ лъэкълуацълэхэм яхылаплагъэу лoфшлэгъэ бэклэе щыл. Ахэм къахэщэу сэ слытэрэр Блэгъожъ Зулкъаринэрэ Тхъаркъохо Юнысрэ ятхылэ /еплэ: З.У. Блягоз, Ю.А. Тхаркахо. Адыгейские фамилии и имена. На адыгейском и русском языках. 2002/. Адыгэ лъэкълуацълэхэр грамматическэу урысыбзэм зэрэхъуцохэрэр, адыгэ мэкълэзэрэххэмрэ мэкълэ-зэххэмрэ урысыбзэм кышътыгъэ зэрэхъухэрэр, адыгэ лъэкълуацълэхэмрэ цыфыцълэхэмрэ кызыхэкълыгъэхэр, лъэкълэу зэфэшъхъафхэр зылэ нэбгырэ пчыагъэу тиреспубликэ ирайонхэм арысхэр, нэмыкълэ лъэныкълуабэхэри мыщ цызэххэфыгъэх. Кълэклэу къэлон хъумэ, Блэгъожымрэ Тхъаркъуахъомрэ адыгэ цлэ-лъэкълуацълэхэм язэгъэшлэн научнэ лъапсэ фашыгъ.

Адыгэ лъэкълуацълэхэм ялофыгъохэр нахъ икълэу научнэу зэххэфыгъэнхэм пае, мыщ тхыкълэ тэрэххэри тхыкълэ мытэрэххэу адыгабзэм цагъэфедэхэрэри зэдыдэтых, ащ тхыкълэ тэрэххэм якълэхэи кыгъэхылыгъэ. Сэ зэрэшлэшлэрэмкълэ, тхыкълэ тэрэххэр къагъоты-

нымкълэ авторхэм тхылэеджэхэр зыгорэуцтэу агъэгъозэнхэ фэягъэ. Тштэн мышлэ лoфклэ щылэ хъугъэ шъуашэу **Хъашъхъаныкълэу** зыфилорэр. Адыгэ тхыкълэхэм урыс тхыкълэхэри ягъусэхэу тхылым кышътыгъэх, мыщ фэдэхэу: Хъашъхъаныкълэу **/Хашхуанук/, Хъашхъуаныкълэу /Хашхуанук/, Хъашъхъаныкълэу /Хашханук/, Хъашъхъанэку /Хашханок/.** Мыхэм тэрэххэр къахыным пае тхылэеджэм шлэныгъэ гъэнэфагъэ ищыкълэ.

Цуекълэ Алыи тхылыгъэу «Адыгэ лъэкълуацълэхэмрэ тамыгъэхэмрэ» /2012/ зыфилорэри научнэу шыгъэ, материал гъэшлэгъони кышъуагъоигъ, ау мыщи адыгэ лъэкълуацълэхэм ятхыкълэ тэрэххэр шъхъафэу кыгъэлъагъохэрэр, тэрэххэри мытэрэххэри зэдыдэтых. Ау Цуекълэр Блэгъожымрэ Тхъаркъуахъомрэ анахъ чыжъэу «кълуагъэ»: лъэкълэу тэрэххэу **Хъашъхъанэку** зыфилорэр кытышъ, ащ пэтхэ: «еплэ: Хъашъхъаныкълэу». Ащ кыкълырэп щымылэ лъэкълуацълэу **Хъашъхъаныкълэу** зыфилорэр /мыр «половина собачей головы» ылоу зэдэкълыгъэу научнэу лoфшлагъэхэм ахэт! /шъхъалэу, **Хъашъхъанэку** зыфилорэр ащ ивариантэу ары! **Хъашъхъаныкълэу** ылоу лъэкълуацълэ щылэп, щылэр **Хъашъхъанэку**, ар урыскълэ зэратхырэп **Хашханок**, «адыгэ зашъжыкълэ», **Хъашъхъанэку** мэхъу! Ащ фэдэ лъэкълуацълэ зымылэр адыгэхэм язакълэп, Адыгеим, Къэрэщэ-Щэрджэсым, Къэбэртэе-Бэлыкъарым арыс кыбэртаехэм ащ фэдэ ялэп — кыбэртэе лъэкълуацълэхэм яхылаплагъэу кыхъаутыгъэхэм ащ фэдэ лъэкълуацълэи яхышъыри ахэтэп!

Ары, адыгэ лъэкълуацълэхэм яадыгэ къэлoклэ-тхыкълэ тэрэххэм тыналэ ате-тымыгъэтымэ, уахътэ тешлэ къэс ахэм зэфэмшлэ-зэшлoлугъэу ахэтыр нахыбэ хъуцт.

ХЪУТ Казбек.

КАВКАЗ ЗАОР ЗАУХЫГЪЭР ИЛӕС 150-рә ЗЭРЭХӔУРЭМ ИПЭГЪОКИ

(Къызыкӕлӕуытхӕгъ
гъэтхәпэм и 25-м
къыдӕкыгъэ номерым ит).

Къэмгъаз (пӕбӕкӕуитхӕгъ бзылӕ-фыгъэм дӕжъ нахъ пӕблагъӕу мӕуцушъ, шъхӕщӕ фешы): Тхъауегъӕпсӕу, тӕн, сятӕм ычӕлӕу Шӕрӕлӕкыо Дзӕппыжъыр, Тхъӕм ишыкуркӕ, псау, ишлугъу. Узӕрӕкӕлӕуытхӕгъ сыхӕлӕмӕ есӕлӕм (къызӕкӕлӕуытхӕгъ, пӕм нахъ пӕблагъӕу мӕуцу, нахъжӕмӕ лӕйтӕныгъӕ арихӕу).

Алӕр (иушыпцӕуытхӕгъ): А Гоцсым, мы пшӕшӕ дахӕр урыс Инӕралым ыпху гъӕшӕуагъ.

Гоцсым: Адӕ сӕд гуцӕм ахӕм афӕдӕ хъакӕ гъӕшӕуагъӕр сӕ садӕжъ къы-хыгъа? (Илӕ зыфегъӕзӕшъ, гумӕкӕу еупчӕу). Зыгорӕ къалоба, лӕмжъ! Сыда сӕ ащ фӕдӕ хъакӕ лӕплӕмӕ афӕслӕн слӕкыштыр?

Зӕчӕрӕй (иушыпцӕуытхӕгъ Хъырцъыжъыкыо Алӕм еплӕышъ, етӕнӕ ибысымгуащӕ есӕмӕркӕу): Шӕрӕлӕкыо япху, хъакӕ лӕплӕхӕр зыолӕгъуӕм, хъакӕм ады-гӕмӕ фашӕ хабзӕр пцӕгъуытхӕгъ сӕло? Хъакӕхӕр гъогу къытекыгъӕхӕи!

Гоцсым: Ары гуц, лӕмжъ! Мо ныбжыкӕ дӕхитӕм сӕлӕызӕ, сшъхӕ унӕзагъӕ. Сыдӕу зӕфӕдӕхӕу Тхъӕм зӕрихытхӕгъӕм шъу! Къысфӕжъу-гъӕгу, гъогу шъукытекыгъ, шъупшъы-гъӕгу. Сӕ джыдӕдӕм лӕнӕ къышӕуфӕз-гъӕхъазырын. (Псынӕкӕу унӕм икызӕ Василь лӕкӕ): А сикӕл, а къурмӕн сызфӕхӕун, мо урыс пшӕшӕ цыкӕлоу къытхытхӕгъӕм тфидӕгуытхӕгъ, тфӕ-гъӕлӕсӕба, цыхъӕ къытфегъӕшӕыба! Гъогу къытекыгъӕхӕба, сӕпӕ закӕ хъугъӕ-хӕба, зедгъӕтхъакыӕн, зедгъӕлӕкыӕн фаеба, ишыгъынхӕр зӕблӕдгъӕхӕунхӕ фаеба! Сӕ зыкӕи амал сифӕхӕурӕп. (Василь ыблӕпкӕ еубытышъ, пшӕшӕр зӕрыс пӕщым рещӕ. Пӕчӕр зӕрӕлӕхӕу къызӕтеуцӕх: пшӕшӕр, ыкӕыб къ-гъӕзагъӕу, цыхъӕгъӕу тахътӕм тӕл, макӕ-лӕкыи къыгъӕлӕурӕп. Мӕчъӕмӕ къамыгъӕуы ашӕигоу фӕдӕу тӕклӕр цытыхи, пшӕшӕр зыхӕцӕтыкыӕм, зӕрӕмычъӕерӕр Гоцсымӕ къыгурылуи, еклӕлӕнӕу зӕжъӕм, Василь лӕби къы-гъӕуцугъ. Зи ымылӕнӕу лӕпӕкӕ къы-ригъӕлӕгъуи, ежъ цыкӕу-цыкӕлоу ыдӕжъ лухы, зыкыригъӕгъӕзӕ шӕигоу ыплӕлу зытӕлӕбӕм, пшӕшӕм зӕримыгуапӕр къыригъашӕу зыбгырыугъ. Ау Василь урысыбзӕ къабзӕкӕ «Здравствуй, сес-тричка» зырелом, псынӕкӕу къызӕшӕ-лӕхы, ышхӕагъ ит кӕлӕ нӕшхӕ лӕ-пӕлӕгӕм къеплӕыгъ. Ынӕкӕлӕшхӕмӕ атегъушхыгъӕнӕ нӕпсхӕр атырипӕкы-кыхӕмӕ, цыгъын цыцыгъӕу цыгъхӕ-ри ыгъӕтӕрӕзыжхӕзӕ, игупсӕ горӕ къыгъотыжыгъӕм фӕдӕу, нахъ дахӕу ащ зыкыригъӕлӕгъу шӕигоу къыз-цылӕтӕи, кӕлӕм ыбгъӕ зыриубытылӕи гыным пидзӕжыгъ).

Василь (пшӕшӕм ытхыцӕлӕр ыплӕ-лӕр лӕ ащифӕмӕ, атеупӕлӕхыӕзӕ): Сыда пцӕл, сшыпху?

Пшӕшӕр (гызӕ): Катерина.

Василь: Катерина, зӕ зӕлун. Ппсӕ узфӕлӕжыӕн гумӕкыгъо зи цылӕп. Сӕ къысӕдӕлу. Адыгӕхӕр сӕ дӕгъоу сӕшӕх. Сыд икӕхыкӕлӕу укъахыгъӕми, мыхъун къыуашӕшӕтӕп. Къыуаслӕрӕм къӕдӕлу. Сӕ сынаӕ къыптетышт, неущ нахъ тӕрӕзӕу тызӕдӕгуытхӕгъ. Джы Гоц-сымӕ ылӕрӕр зӕкӕ удӕмыхӕу шӕ. Мыр бзылӕфыгъӕ шӕагъу, цыфыгъӕшхӕ хӕлӕ, лӕйтӕныгъӕшхӕ къыфашы, зы мыхъун къыуаригъӕлӕшӕтӕп ыкӕи къыуаригъӕ-шӕшӕтӕп. Уяӕ фӕдӕу цыхъӕ фӕшӕ, пшӕи-гъохӕр шӕомыушӕфӕу елӕхӕзӕ шы. Зӕкӕ къыгурылӕшт. Моуцтӕу упцымамӕу земыгъӕлӕгъу, ыгу умыгъӕузы. Джы Гоцсымӕ зӕрилӕу зытхъакыи, зылӕкыи, уишыгъын усӕпыгъӕхӕри зӕблӕхъуи зыгъӕпсӕф.

Катерина (ишыгъынхӕр зӕблӕхъун-хӕу къызӕрӕрӕуагъӕр пшӕшӕм ыгу зӕрӕримыжыгъӕр къызигъӕщыгъ): Хъау, хъау, сишыгъынхӕр зӕблӕхъушӕтӕп (къызхӕхъагъӕм зӕрӕщымӕхъашӕрӕр къыхӕщыгъ).

Василь: Ауцтӕу умылӕ, сшыпху, мыхӕм ятхъамыкӕ цылакӕ уемыплӕ — зӕо мыгъор ары зыкызымыгъӕлӕ-тырӕр. Адыгӕхӕр, анахъӕу ябзылӕфы-гъӕхӕр, блӕфыгъӕу къабзӕх. Джыри зӕ къыосӕлӕжы: Гоцсымӕ ылӕрӕр шӕ. Гуцафӕ къызфемыгъӕшӕу, уасӕ зӕрӕ-фӕпшырӕр къыгурыгъау. Шы зыкы-гъӕлӕгъу, нӕмыкӕу зызыпшырӕм, сӕри сыхъыбдӕлӕпылӕшӕушӕтӕп, укӕлӕжышӕт. (Пшӕшӕм Василь къылуагъӕр къа-был зӕришыгъӕм ишыхъатӕу ышхъӕ ыгъӕсысыгъ, етӕнӕ Гоцсымӕ ылӕ зы-

Василь: Не говори так, сестра. Ты не смотри на их бедный быт — это беспрерывные войны не позволяют им строить, обзавестись богатой обстановкой. Ты должна знать: черке-сы, особенно женщины, очень чис-топлотны. Еще раз повторяю, слу-шайся нану. Не вызывай у нее не-доверия. Иначе ни я, никто другой не сможет помочь тебе, и ты бу-дешь жалеть, что не ответила на добро добром.

Гоцсым (пшӕшӕм гулӕт илӕу зӕ-

НАТХӕО Къадыр

(Урыс генералӕу Засс ыпху
адыгӕхӕм къызӕрахыгъагъӕм
фӕгъӕхыгъӕ лӕрылӕтӕм тешыкыгъӕ пӕс)

зӕрӕрилӕхӕрӕр къыгъӕшӕыпкӕжъӕу Гоцсымӕ феплӕкӕи, Василь къыкӕлӕры-кӕлӕи, нӕом ылӕнӕкыо лӕбӕкӕу цыкӕу зытӕу ышхыгъ).

Васильрӕ Катеринӕрӕ япӕрӕ зӕлӕкӕгу урысыбзӕкӕ

Василь: Как тебя зовут, сестра?

Девушка (сквозь слезы): Катери-на.

Василь: Катерина, родненькая, пре-крати плакать и послушай меня. У тебя нет повода заливать слеза-ми. Я хорошо знаю черкесов. По какой бы причине они тебя не привезли сюда, с тобой не поступят плохо. Я это испытал на себе. Поверь мне и прекрати плакать. Мы завтра с то-бой поговорим подробнее обо всем. А сейчас успокойся и слушайся эту женщину, (Василь взглядом указал на Гоцсыму). Ее имя Гоцсым, но из-за уважения к ней вся молодежъ аула называет ее «нана», что зна-чит «мама». Правда, она замечательная, милая и добрая. И ты называй ее «нана». Она никому не позволит сказать тебе обидное слово. А если кто-либо сделает это, то обидчик будет нака-зан сурово, и ни кем-нибудь, а теми, кто привез тебя в эти горы. Теперь они в ответе за твою жизнь. И не перед твоим отцом, а перед своей совестью, перед своим народом, в традициях которого гость — святая особа. Доверяй ей, как матери, го-вори все, что тебя беспокоит. Она все поймет, разъяснит, поможет. (Катеринӕ гыныр зӕпигъӕурӕп).

Василь: Ну хватит, не делай нане больно. А теперь, как она велит ис-купайся, поменяй одежду на чистую, ложись и отдохни с трудной дороги.

Катерина (не пытаясь скрыть, что она брезгует): Нет, нет, одежду ме-нять не буду.

рӕхъугъӕр игуапӕу): А Тхъӕр къыса-ти, Катрин, узӕлунагъӕмӕ. Арба, Уасил, пшӕшӕм ыцӕу къӕпӕуагъӕр? Тхъауе-гъӕпсӕу, си Уасил, силоф къысфӕб-гъӕпсынӕкӕгъ. Тхъӕм ылӕмӕ, къӕнагъӕр сӕ зыгорӕу сшыжыӕн. Зӕ нӕф къӕшъы-мӕ, илӕгъу цыкӕлӕхӕр къызӕгъӕнӕхы, ахӕм урысыбзӕ тӕкӕу-шӕокӕлӕхӕр зы-шӕхӕрӕри ахӕтых. (Ышхъӕ филожыи фӕдӕу): Сабый пстӕури зӕфӕдӕ, Тхъӕм ылӕмӕ, бзӕ къызӕфагъотын. Некӕло, си Катрин. (Пшӕшӕм ыблӕпкӕ еубыты, унӕм рещы. Васи́ли ахӕм ауж итӕу екыжы).

Пӕлӕхъохӕр зӕфашӕых.

***

Ешӕкыо Зӕчӕрыӕ иун. Пӕдъыжып. Гоцсымӕ жъӕу къӕтӕджыгъӕу, гулӕзӕ, адыгъ шъуашӕу иныбжыкӕлӕгъум илӕ-гъӕхӕр къыштӕжыгъӕхӕу аплӕлӕхъӕ, зыр къештӕ, адрӕр егъӕтӕлӕыжы. Зи сае, дышӕшӕо дӕнӕ лӕплӕм хӕшы-кыгъӕу, къахӕхышъ, елӕты, пӕплӕы-хъӕ, чӕфӕу иушыпцӕуыкы.

Гоцсым: Сӕры гуцӕми, сипшӕшӕ-гъум сыхъакӕ дахӕ фӕдӕу сыпсыгуагъ, ащ фӕдӕ дӕдӕу сымӕдӕхӕгъӕми. Мыр ащ фӕшӕу хъунӕи мӕхъу. (Дышӕшӕо дӕнӕ саер языбгъу егъӕтӕлӕышъ, ащ декӕун дышӕ пӕло хъурае, чынӕ зӕ-пырыгъӕзагъӕм фӕдӕу ышхъашыгу фӕпсыгъоу дышӕ шъагъӕм хӕшыкы-гъӕр саем гуельхъӕ. Етӕнӕ, сафьян шӕо пӕлыжыӕм хӕшыкыгъӕ бгъӕкӕлӕпхӕ къештӕ, тӕклӕрӕ къеплӕхъӕ, егъӕ-тылӕыжы). Ащи зы мафӕ горӕ илӕ-гъӕгуш! (Саемерӕ дышӕ пӕломрӕ аде-кӕлун шхъӕтӕхӕо къештӕ). Джащ сае-мерӕ дышӕ пӕломрӕ адиштӕн! (Ахӕм ящыкӕлӕгъӕ бзылӕфыгъӕ чӕгъчӕлӕхӕри агуельхъӕх. Унӕм екышъ, пшӕшӕ хъа-кӕр игъусӕу къегъӕзӕжы, цыгъынӕу ыгъӕхъазырыгъӕхӕр регъӕлӕгъу). А сипшӕшъ, гъогушхӕ, уфай-уфӕмыеми, къыуагъӕкӕлӕгъ, сӕпӕ закӕ ухъугъ, псы

згъӕфӕбгъахӕшъ, зытегъӕчъи мыхӕр зышӕлӕх. (Ылӕрӕр пшӕшӕ хъакӕм къызӕрӕгурымылӕрӕм гу лӕтӕшъ, иушып-цӕзӕ, ышӕштыр лӕкӕ регъӕлӕгъу, цы-гъынхӕр епхъуатӕхӕшъ, пшӕшӕ хъакӕм ылӕлӕ еубытышъ, унӕм рещы).

Ешӕкыо Зӕчӕрыӕ ихъакӕлӕхӕр игъу-сӕхӕу унӕм къехъӕхӕшъ, Иналыкыо Шӕу-джӕныжъымрӕ Хъырцъыжъыкыо Алӕм-рӕ егъӕтӕсых.

Зӕчӕрӕй (Къэмгъазӕ пӕмӕм дӕжъ зӕрӕщытӕм гу лӕтӕшъ, ащ зыфегъа-зӕ): А тихъакӕ маф, укӕлӕми, ухъакӕ, хӕгъӕу укыкыгъ, ори къеблагъи моу къӕтӕыс.

Къэмгъаз: Тхъауегъӕпсӕу, тибысым лӕплӕ. Сӕ фит сыхъӕшӕи тинахыжъ-хӕм тӕклӕрӕ сашхъащыгъӕт.

(Гоцсымӕ унӕм къехъажы генералым ипшӕшӕ ылӕлӕ ылыгъӕу. Ау пшӕшӕр зӕрӕдахӕм нахы нахъ дӕхӕжъ хъугъӕ, нурӕр къышхъащӕхы, дышӕшӕо дӕнӕ адыгъ саерӕ дышӕ пӕло хъураерӕ цы-гъых. Ащ еплӕыхӕзӕ лӕищыри къӕтӕ-джы. Къэмгъази зыкызырегъӕзӕкышъ, Гоцсымӕрӕ пшӕшӕмрӕ шхъащӕ афешы).

Гоцсым: Шъуипчӕдыжъ шӕу, тихъакӕ лӕплӕх! Тхъӕм ылӕмӕ, дӕгъоу зыжъу-гъӕпсӕфыгъа?

Шӕуджӕныжъыр: Тхъӕм шӕу уелӕ-гъу, Гоцсым! Олахӕ боу типшӕшӕ хъакӕ уегугъуӕм! Сыдӕу дахӕуи къӕпфӕпагъа?! Къӕсымышӕжы пӕтыгъ. (Лӕишми пшӕшӕ хъакӕм сӕлам рахы, ипсауныгъӕ кӕлӕпчӕлӕх. Етӕнӕ Шӕу-джӕныжъым пшӕшӕм зыфегъӕзӕ): «О сипшӕшъ, тӕ утихъакӕ лӕплӕ. Мы унагъоу укыизӕтӕлӕгъӕр бысымӕу къыпфӕтӕшы. Арышъ, мы унӕр уиунӕм фӕд, Гоцсымӕ уяӕнӕм фӕд, узыфае цылӕмӕ е ащ къӕлу, е тӕ тӕгъашӕ. Тхъӕм ылӕмӕ, тӕ, амалӕу тилӕм елӕы-тыгъӕу, тыкыакӕмӕ узӕдгъӕлӕгъузи зыодгъӕлӕгъузи тшӕышт» (Пшӕшӕр къӕзыжыгъӕхӕр тӕклӕрӕ цысыхи, ежъӕжыгъӕх. Гоцсымӕ ахӕм адӕ-кӕуатӕзӕ, Къэмгъазӕ ылӕлӕ къеубытышъ, къегъӕуцу).

Гоцсым (Къэмгъазӕ елушӕшӕ): А сикӕл, пшӕшӕу къысӕшӕушӕлӕгъӕм фӕслӕнӕу сыда узыфӕр? Ар шхъӕ-ихыгъӕу о къысӕлуи, сыхъакӕ маф, сӕ зи къызтӕзгъӕнӕнӕп.

Къэмгъаз (Гоцсымӕ къызӕреупчӕу-гъӕр игуапӕ хъугъӕу): Тхъауегъӕпсӕу, тӕн. Уадӕжъ цӕлӕф адыгъхӕм тизӕ-хӕтыкӕ дӕгъоу ебгъашӕу, адыгӕбзӕ тӕкӕу горӕ къыгурылӕу пшӕмӕ сып-фӕрӕзӕшт.

Гоцсым (хъакӕм лугушӕзӕ): О уяӕнӕм лӕу укыльфыгъ, сикӕл. Боу сигуапӕ ар шхъӕихыгъӕу къызӕрӕсӕ-пӕуагъӕр. Ар зыпфӕсымыгъӕцакӕлӕкӕ, Шӕрӕлӕкыомӕ сырапхӕоп сӕ.

(Бысымгуащӕм шхъащӕ фешышъ, Къэмгъазӕ игъусӕмӕ алыжъӕжы. Гоц-сымӕ псӕкӕлу мафӕ зӕхихыгъӕу, пӕчӕ лӕныкыомӕлӕ лӕзӕз): «Къеблагъ, мардж! Пӕчӕр лухыгъ». (Игъунӕгъу кӕ-литӕу, Адамрӕ Даутӕрӕ, адыгъ шъуашӕкӕ фӕпагъӕхӕу, илӕс 14 — 15-м итых лӕнӕу, унӕм къехъӕхӕшъ, пӕмӕм дӕжъ къӕуцу).

Адам (кӕлӕ нахыжыӕр): Уипчӕдыжъ шӕу, тӕн!

Гоцсым: Тхъӕм шӕу шъуелӕгъу, сикӕлӕ дышӕх! Шъукыеблагъ! Сыхъакӕ дахи сӕлам ешъу. (Кӕлӕмӕ пшӕшӕм шӕуфӕс рахы, ипсауныгъӕ кӕлӕпчӕлӕх, ау пшӕшӕр къаушыпцӕ нахъ, зи къылӕрӕп).

Адам: Тӕн, зыгорӕ къыпфӕтшӕн цылӕмӕ, къыталу, тӕ тыхъазыр тыу-лӕунӕу.

Гоцсым: А сикӕлӕ дышӕх, ре-нӕу шъукызделӕ, игъом гъунӕгъу-ми шъуалӕлӕсы. Тхъӕр къысӕтагъ шӕоц фӕдӕ гъунӕгъу кӕлӕ хъупхӕхӕр зӕрӕ-силӕхӕмкӕ. Боу сигуапӕ шъукызырӕ-кӕуагъӕр, къысфӕшӕушӕнӕу цылӕр бӕ, сикӕлӕ дышӕх.

Адами, Даути (ягуапӕу): Къало, тӕн, узыфӕе дӕдӕр. Тӕ тыхъазыр.

(Джыри къыкӕлӕуытхӕгъ).

КУЛЬТУРЭМ ИЮФЫШӔ И МАФ

Зӕлукӕгъу
гъӕшӕгъон

Адыгэ Республикӕм искусствӕхӕмкӕ иколледжӕу У. Тхъабысыммӕ ыцӕкӕ щытым культурӕм июфышӕ и Мафӕ фӕгъӕхыгъӕ зӕхӕхъӕ шыкӕуагъ. Урысыем и Федеральнӕ Зӕлукӕ и Къӕралыгъо Думӕ и депутатӕ Натхӕ Разыет, Адыгэ Республикӕм культурӕмкӕ иминистрӕ иапӕрӕ гуадзӕу Нафиса Васильевар, культурӕмкӕ Министерствӕм иотдел ипашӕу Шӕуджӕн Бӕлӕ, колледжым идиректорӕу Хъӕппӕ Замирӕ, еджаплӕм ипрофсоюз хӕтхӕр, кӕлӕгъаджӕхӕр, студентхӕр хӕлӕжъагъӕх.

фӕ тызӕрӕзӕлукӕгъӕм имӕхъанӕ кыыхӕсӕгъӕшӕ, — кыщицӕуагъ зӕхӕхъӕм Натхӕ Разыет. — Тинӕушырӕ мафӕ лызыгъӕкӕтӕштхӕр ныбжыкӕхӕр арых. Творчествӕм пылхӕм бӕкӕ ялытыгъ Урысыем икультурӕ кырыкӕлоштыр. Лӕжӕпкӕ ин культурӕм июфышӕмӕ кыамыгъахъӕми, гъетныгъӕу ахӕлымкӕ япшӕрылхӕр дӕгъоу зӕрагъӕцӕкӕштхӕм пылхы. Нӕпӕрӕ зӕхӕхъӕм кызыригъӕлӕгъуагъӕу, тыхӕгъу сӕнаушыгъӕ зыхӕлӕ цыфхӕмкӕ бӕу щыт. Шӕныгъӕу, гушоныгъӕу ялӕр культурӕм июфышӕхӕм цыӕныгъӕм нахышӕу шагъӕфедӕнымкӕ хӕбзӕр лӕпылӕгъу кыӕфӕхъу. Ащ ишыхъат Урысыем и Президентӕу Владимир Путиным иунашӕокӕ 2014-рӕ илӕсыр культурӕм и Илӕсӕу тыхӕгъу зӕрӕщыкӕрӕр.

Р. Натхӕр культурӕм июфышӕ и Мафӕ пӕе зӕхӕхъӕм хӕлӕжӕрӕмӕ кыӕфӕгушӕуагъ.

Еджаплӕм идиректорӕу Хъӕппӕ Замирӕ зӕхӕхъӕм осӕ ин ритыгъ. Студентхӕм яшӕныгъӕ хӕгъӕхъонымкӕ фестивалхӕм, концертхӕм, зӕнӕкыкыухӕм, псӕ зыпыт зӕлукӕгъуухӕм шӕуагъӕу кыахырӕр кыыхигъӕщыгъ.

Культурӕм июфышӕ и Мафӕ фӕгъӕхыгъӕ концертӕу колледжым щеджӕхӕрӕм кыатыгъӕм хӕлӕжъагъӕх Цӕй Бӕлӕ, Александр Федоровыр, Быжъ Даринӕ, Даур Джӕнӕт, Сергей Дубовыр, Екатерина Астаховар, нӕмыкӕхӕри. Мышӕ Азӕмат пщынӕр зӕрӕзӕкӕицӕу лӕгъуеошхӕкӕ лӕгъокыгъӕх. Ащ фӕдӕ ныбжыкӕ чанхӕм сӕнаушыгъӕу ахӕлымкӕ уагъӕгушӕ, республикӕм икультурӕ алӕтызӕ, щытхъур кыфахы.

Сурӕтым итхӕр: **зӕхӕхъӕм хӕлӕжӕгъӕ ныбжыкӕхӕу Александр Федоровыр, Мышӕ Азӕмат, Екатерина Астаховар, Сергей Дубовыр.**

Культурӕм июфышӕ и Мафӕ ехъулӕу юфтхъабзӕхӕр зӕрӕзӕхӕхӕрӕм Н. Васильевар кытегушӕуагъ, республикӕм культурӕмкӕ иминистрӕу Къулӕ Мыхъамӕт Москва цыӕу зӕхӕхъӕм хӕлӕжӕрӕмӕ мӕфӕкӕым фӕгъӕхыгъӕу телефонкӕ кызырафӕгушӕрӕр кыӕуагъ.

Культурӕм июфышӕхӕм, колледжым ипашӕхӕм ягъусӕу еджаплӕм изытет, студентхӕр зӕреджӕхӕрӕр зӕрӕзӕригъӕлӕгъуыгъӕм Натхӕ Разыет кытегушӕуагъ. Еджапхӕм яшӕныгъӕ хӕгъӕхъонымкӕ амалӕу щылӕхӕм защигъӕгъозагъ. Р. Натхӕр зӕхӕхъӕм кызыщӕгушӕылӕм Адыгеим культурӕмкӕ июфышӕхӕм яшӕушӕагъӕ хигъӕунӕфыкыгъ. Федеральнӕ кыулыкӕушӕхӕмрӕ республикӕм цыпсӕу-

хӕрӕмрӕ язӕпхыныгъӕхӕм кыахигъӕщыгъӕм узӕгупшысӕнӕу хӕлыр бӕ.

Унӕ юфшӕплӕхӕм алухӕм федеральнӕ бюджетыр нахышӕу агъӕфедӕн алӕкышты. Ащ пӕе тыхӕбзӕ кыулыкӕушӕхӕмрӕ унӕ июфыгъохӕр зыгъӕцӕкӕхӕрӕмрӕ зӕгъусӕхӕу Урысыем щаштӕгъ хӕгъӕгу программӕм дӕлажӕхӕзӕ, унӕшӕ хӕхыгъӕхӕр ашӕынхӕ фае. Тхылӕеджаплӕхӕм, культурӕм иунӕхӕм уахътӕм диштӕу ялофшӕн зӕхъокыныгъӕхӕр фашыхӕу фежъагъӕх. Натхӕ Разыет зӕрилӕытӕрӕмкӕ, зӕхъокыныгъӕшӕлхӕм ныбжыкӕхӕр чанӕу ахӕлажӕх. Неушрӕ мафӕм тельытагъӕу яегъӕджӕн зӕрагъӕпсырӕм шӕуагъӕ кытышты.

— Культурӕм июфышӕ и Ма-

НЕПӔ ТЕАТРӔМ И ДУНӔЕ МАФ

Якӕгъӕлӕгъӕонхӕмкӕ ашӕлӕх

Театрӕм и Дунӕе мафӕ непӕ агъӕмӕфӕкы. Адыгэ Республикӕм итеатрӕхӕр яспектӕлӕхӕмкӕ цыфхӕм ашӕлӕх, лытыӕныгъӕ кыафашы. Урысыбзӕкӕм адыгабзӕкӕм кӕшӕлынхӕр кыагъӕлӕгъӕох.

Лӕпкӕ театрӕм спектаклӕу «Новӕ адыгейцӕхӕр» кӕшӕлы.

Лӕпкӕ ыкӕи Урыс театрӕхӕм яспектӕлӕхӕр Мыкӕуапӕ, тирайонхӕм ащӕкӕох. Нысхӕлӕхӕм ятеатрӕу «Дышӕ кыошыным» филармонием тыщӕплӕы. Театрӕхӕм узӕраштыхъун юфшӕагъӕ я. Адыгеим итеатрӕхӕм ялофшӕлӕхӕм я Союз

зызӕхӕагъӕр илӕс 20 хъугъӕ. Ащ фӕдиз уахътӕм пашӕу илӕр артист цӕрыӕу Зыхъ Заурбий ары.

Мыхъо-мышӕагъӕхӕр зезыхъӕгъӕ бзылфыгъӕхӕр зыщагъӕлӕцӕинӕхӕр ыгъыплӕм Лӕпкӕ театрӕм иартистхӕр джырӕблагъӕ цыла-

Андрей Семеновыр Сулейман Юнысрӕ.

гъӕх, тхылӕеджаплӕхӕм зӕлукӕхӕр ащызӕхӕагъӕх.

Сӕмӕркъӕум и Мафӕ фӕгъӕхыгъӕ пчыхъзӕхӕхӕр мӕлылфӕгъӕм и 1-м Мыкӕуапӕ шыкӕлошт, мазӕу кыихъӕрӕм спектакли 3 Лӕпкӕ театрӕу Цӕй Ибрахъим ыцӕкӕ щытым тикӕалӕ кыщи-гъӕлӕгъӕошт.

Камернӕ музыкальнӕ театрӕу Хъанӕхъу Адамӕ ыцӕ зыхырӕм мюзикл гъӕшӕлӕгъӕонхӕр щӕкӕох. «Фанфан-Тюльпан ыкӕи Аделина»

зыфилӕрӕр заулӕрӕ кыагъӕлӕгъӕуагъ, тысыплӕ нӕкӕ имылӕу спектаклӕхӕр макӕох.

Театрӕм ихудожественнӕ пашӕу Сулейман Юнысрӕ оркестрӕм идирижерӕу, композиторӕу Андрей Семеновырӕ кызырӕтӕуагъӕу, артистхӕм ясӕнӕхъат хӕшылкӕ фырыл, зӕгурыӕоныгъӕ ахӕлӕ. Ащ ишӕуагъӕкӕ ялофшӕн дӕгъоу лӕагъӕкӕуатӕ. Музыкальнӕ театрӕм спектаклитӕу адыгабзӕкӕ шӕхӕу кыыгъӕлӕгъӕошт.

Адыгеим итеатрӕхӕр дунаим щашӕлӕх. Лӕпкӕ театрӕр Кыблӕ шӕолырым, Москва, Тыркуем ащылӕгъ. Директорӕу Зыхъ Мӕлайчӕт, режиссер шӕхӕлӕу Кукӕн Мурат кызырӕтӕуагъӕу, нахыпӕкӕ кыагъӕлӕагъӕоштыгъӕхӕ спектаклӕхӕм ащышхӕр зыпкӕ рагъӕуоцожых, театрӕм ирепертуар хӕгъӕхъажых.

Мӕфӕкӕ мафӕм пӕе театрӕхӕм тафӕгушӕ, гъӕхъӕагӕлӕхӕр ашӕынхӕу афӕтӕло.

СПОРТ. СПОРТ. СПОРТ

Крымскӕ щешӕшт

Мыкӕопӕ футбол командӕу «Зӕкыошныгъӕм» илӕс ешӕлӕгъӕм пиулӕжыныу зӕгъӕхъазыры. Тифуболистхӕм мы мафӕхӕм ныбдӕжӕу зӕлукӕгъу Крымскӕ щырялӕшт.

Джыри тшӕрӕп

Баскетбол командӕу «Динамо-МГТУ»-р финалныкӕом хӕфагъ, ау тикомандӕ зыдешӕштӕыр непӕ ехъулӕу тшӕрӕп. Москва икомандӕу МБА-р тӕгъогъо Ставрополь щешӕагъ, тӕми текӕоныгъӕр кыащыдихыгъ.

Тверь щаухышт

Тиволейбол командӕу «Динамо-МГТУ»-р апшӕрӕ купӕу «Б»-м щешӕ. Кӕлӕх зӕлукӕгъуухӕу гъӕтхӕпӕм и 31-м Тверь щаублӕштхӕм тиспортсменхӕр ахӕлӕжӕштых.

Азербайджан кыикӕышт

Тигандбол командӕу «Адыфыр» Азербайджан икомандӕ Мыкӕуапӕ шыукӕлӕшт. Апӕрӕ ешӕлӕгъур мӕлылфӕгъӕм и 5-м зӕхӕцӕн ямурад.

Нӕкӕлбгъор зыгъӕхъазырыгъӕр ЕМТЫЛЬ Нурбий.

Зӕхъыщагъӕр ыкӕи кыыдзӕзыгъӕкырӕр: Адыгэ Республикӕм лӕпкӕ Юфхӕмкӕ, лӕкыб кӕӕралхӕм ащыпсӕурӕ тильӕпкӕгъуухӕм адырялӕ зӕпхыныгъӕхӕмкӕ ыкӕи кӕӕбар жъугъӕм иамалхӕмкӕ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскӕр, 236

Редакциер зыдӕшылӕр: 385000, кӕ. Мыкӕуапӕ, ур. Первомайскӕр, 197. Телефонхӕр: приемирӕ: 52-16-79, редактор шӕхӕлӕм иапӕрӕ гуадзӕр: 52-49-44, редактор гуадзӕр-пшӕдӕкыжъ зыхырӕ секретарыр: 52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъӕр:

Урысые Федерацием хъутын Юфхӕмкӕ, телерадиокъӕтынхӕмкӕ ыкӕи зӕлӕы-лӕсыкӕ амалхӕмкӕ и Министерствӕ и Темыр-Кавказ чыплӕ гъӕлорышӕлӕл, зӕраушыхъатыгъӕ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырӕр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кӕ. Мыкӕуапӕ, ур. Пионерскӕр, 268

Пчъагъӕр 4000 Индексхӕр 52161 52162 Зак. 790

Хъутыным узшыкӕлӕтхӕнӕу щыт уахътӕр Сыхъатыр 18.00 Зыщыкӕлӕтхӕгъӕхӕ уахътӕр Сыхъатыр 18.00

Редактор шӕхӕлӕр Дӕрбӕ Тимур

Редактор шӕхӕлӕм иапӕрӕ гуадзӕр Мӕшлӕкӕо Саид

Редактор шӕхӕлӕм игуадзӕр — пшӕдӕкыжъ зыхырӕ секретарыр Хъурмӕ Хъусен